

Maarit Kerminen

TAITEILLEN TARINASI
Innostavaa taidepajatoimintaa nuorille
Ohjaamo Lappeenrannassa

Opinnäytetyö

Yhteisöpedagogi

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Maarit Kerminen	Yhteisöpedagogi (AMK)	Lokakuu 2020
Opinnäytetyön nimi Taiteillen tarinasi Innostavaa taidepajatoimintaa nuorille Ohjaamo Lappeenrannassa		47 sivua 10 liitesivua
Toimeksiantaja Ohjaamo Lappeenranta		
Ohjaaja Sirpa Räikkönen		
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli luoda sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuva taidetyöpajamalli, jonka tavoitteena oli innostaa nuoria ekspressiivisin taidetyöskentelymenetelmin. Taidepaja toteutettiin yhteistyössä Ohjaamo Lappeenrannan kanssa, joten hankkeella kerättiin tietoa myös siitä, sopisiko innostava taidetyöskentely osaksi Ohjaamon toimintaa. Kehittämismenetelminä käytettiin osallistujien alkukartoituslomaketta, ryhmän havainnointia sekä teemahaastattelua. Syksyn 2020 aikana Lappeenrannan Ohjaamolla toteutettiin viisi taidetyöpajaa. Kohderyhmänä oli 16–25-vuotiaat nuoret, jotka kokivat hyötyvänsä taidepajatoiminnasta. Taidepajaa esiteltiin mm. LAB-ammattikorkeakouluissa, Me-talolla, Lappeenrannan seurakunnissa sekä Ohjaamon sosiaalisessa mediassa ja ilmoitustaululla. Itseni lisäksi Ohjaamon nuorisotyöntekijät Ella Koivuranta sekä Anni Tahvanainen innostivat nuoria osallistumaan taidepajatoimintaan. Kävijämäärä vaihteli eri kerroilla yhdestä neljään, jonka lisäksi myös Tahvanainen oli osana ryhmää. Pajojen jälkeisellä viikolla pidin kolmelle nuorelle sekä Tahvanaiselle teemahaastattelun, jolla kartoitettiin osallistujien kokemuksia taidepajasta sekä Ohjaamon näkemyksiä taidepajan sopivuudesta Ohjaamon toimintaan. Kaiken kaikkiaan taidepajatoiminta oli prosessinomainen. Jokaiseen kertaan vaikuttivat osallistujien omat toiveet, edelliskerralla tehdyt havainnot sekä osallistujien määrä. Tästä taidepajatoiminnasta on luotu myös ohjausmalliopas, josta löytyy ideoita innostavan taidepajatoiminnan toteuttamiseen. Taidetyöpajan aikana sekä teemahaastattelun pohjalta esille nousivat osallistujien myönteiset kokemukset taiteen tekemisestä sekä omien vahvuuksien löytämisestä. Ryhmään muodostui rento ja positiivinen ilmapiiri, joskin vuorovaikutus jäi vähäiseksi pajan lyhyden tähden. Osallistujat myös kokivat, että rima tehdä taidetta oli madaltunut ja itsekritiikki tekemisen suhteen oli vähentynyt. Positiivisen palautteen saaminen oli myös kannustanut luottamaan omaan tekemiseen. Ohjaamon näkökulmasta paja oli onnistunut hyvin ja taidepajatoiminnan toivottiin myös jatkuvan. Paja myös innosti ohjaamonuorisotyöntekijää käyttämään taidetta omassa työssään nuorten kanssa.		
Asiasanat sosiokulttuurinen innostaminen, ekspressiivinen taidetyöskentely, luovuus, osallisuus, vaikuttaminen		

Author (authors)	Degree	Time
Maarit Kerminen	Bachelor of Humanities	October 2020
Thesis title "Taiteillen Tarinasi" Inspiring artwork for young people at Ohjaamo Lappeenranta		47 pages 10 pages of appendices
Commissioned by Ohjaamo Lappeenranta		
Supervisor Sirpa Räikkönen		
<p data-bbox="164 799 300 833">Abstract</p> <p data-bbox="164 875 1453 981">The objective of the thesis was to create a guidance model which is based on social cultural animation. The purpose was to inspire young people by using expressive artwork and test how this kind of artwork could be used at Ohjaamo Lappeenranta.</p> <p data-bbox="164 1021 1461 1346">During autumn 2020, five art workshops were carried out at Ohjaamo, Lappeenranta. The target group was young people aged 16 to 25 who felt that they would benefit from art workshop activities. The number of visitors varied from one to four on different times, in addition to which youth worker Anni Tahvanainen was also a part of the group. In the week after the workshops, a theme interview was conducted with three young people and Tahvanainen to map the participants' experiences of the art workshop and Ohjaamo's views on the suitability of the workshop for Ohjaamo's activities. All in all, the art workshop activities were process-like. A guidance model guide has also been created for these art workshops and it offers ideas for implementing inspiring art workshop activities.</p> <p data-bbox="164 1386 1461 1711">During the art workshop and based on the thematic interview, the participants' positive experiences of making art and finding their own strengths were highlighted. A relaxed and positive atmosphere was formed in the group, although the interaction was limited due to the shortness of the workshop. The participants also felt that the threshold for making art had been lowered and self-criticism in terms of creating was reduced. Getting positive feedback had also encouraged young people to trust in their own work. From Ohjaamo's point of view, the workshop had been successful, and people hoped that the art workshop would continue. The workshop also inspired the youth worker to use art in her own work with young people.</p>		
<p data-bbox="164 1787 320 1821">Keywords</p> <p data-bbox="164 1861 1283 1895">Social cultural animation, expressive artwork, creativity, involvement, influence</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE.....	7
2.1	Kehittämisympäristö	7
2.2	Lähtökohtatilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus	8
3	KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN PERUSTA.....	9
3.1	Sosiaalipedagoginen innostaminen	9
3.2	Sosiokulttuurisen innostamisen taustaa.....	10
3.2.1	Sosiokulttuurisen innostamisen peruselementit	11
3.2.2	Innostajan rooli	13
3.2.3	Sosiokulttuurisen innostamisen työvaiheet	14
3.3	Nuoret sosiokulttuurisen innostamisen kohderyhmänä.....	14
3.4	Nuorten innostaminen taidelähtöisillä menetelmillä.	17
4	KEHITTÄMISTEHTÄVÄ.....	19
4.1	Kohderyhmä	19
4.2	Tavoitteet.....	20
4.3	Kehittämismenetelmät	22
4.3.1	Ekspressiivinen taidetyöskentely	22
4.3.2	Tiedonkeruu menetelmät	23
5	KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS.....	25
5.1	Taidetyöpajojen suunnittelu	25
5.2	Taidetyöpajojen toteutusvaihe	28
5.2.1	Tutustutaan toisiimme!.....	28
5.2.2	Kuka minä olen? 1. kerta	31
5.2.3	Kuka minä olen? 2. Kerta.....	32
5.2.4	Unelmani!.....	33
5.2.5	Tunteiden kaksi puolta- mandala ja loppujuhla	35
6	TULOKSET.....	36

6.1	Osallistujien kokemuksia taidetyöpajasta	36
6.2	Omia kokemuksia taidetyöpajasta	40
6.3	Ohjaamonuorisotyöntekijän kokemuksia taidetyöpajasta	41
6.4	Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteiden toteutuminen taidetyöpajassa.....	44
6.5	Kehittämisehdotukset	45
7	POHDINTA	46
	LÄHTEET.....	49

LIITTEET

Liite 1. Taiteillen tarinasi -juliste

Liite 2. Teemahaastattelu -runko

Liite 3. Alkukartoitus-lomake

Liite 4. Ohjausmalli

1 JOHDANTO

Sosiokulttuurisella innostamisella on pitkät juuret eri toimintaryhmien aktivoinnissa ja ihmisten omien vahvuuksien ja voimavarojen ja osallisuuden lisäämisessä. Kulttuurinen toiminta ja taide ovat nivoutuneet sosiokulttuuriseen innostamiseen aina alkumetreiltä lähtien ja taiteen onkin osoitettu vahvistavan itsetuntoa, ihmisen toimintakykyä sekä yhteisöllisyyttä. Tammen (2011) mukaan taiteella on voima saada mieli liikkeelle ja näin vahvistaa ihmisen itsetunteista. Taide antaa äänen eri tunteille ja tunteiden ilmaisun yhteydessä mahdollisuuden päästä irti vanhasta ja turvallisesta ja toisaalta auttaa lisäämään ihmisen voimavaroja. (Tammi 2011, 52–53.)

Myös itselleni eri taiteen muodot ovat olleet aina lähellä sydäntä ja koen, että ne ovat kannatelleet minua läpi myrskyisän elämäni. Uskon, että luova työskentely antaa nuorelle mahdollisuuden ikään kuin keskustella itsensä kanssa ilman, että tarvitsee muodostaa sanoja. Laitinen (2017) nostaa esille tutkimuksessaan taiteen vaikutuksen ihmisen mielen hyvinvointiin. Hän mainitsee, että taiteelliseen toimintaan osallistumisella on osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia mm. itsensä hyväksymiseen, itsetuntoon ja itseluottamukseen. Laitinen (2017) korostaa myös yhteisön merkitystä osana taidetyöskentelyä. Vertaisryhmä tukee osaltaan edellä mainittuja vaikutuksia, mutta sen lisäksi se edesauttaa tunnetaitojen kehitystä ja mahdollistaa sosiaalisen tuen sekä kokemuksen vastavuoroisuuden (Laitinen 2017, 30).

Taidepajatoiminnan kehittämissympäristöksi valitsin Lappeenranta Ohjaamon, sillä sen asiakkaiden kohdeikä sekä muu toiminta sopi hyvin taidelähtöiseen ryhmätyöskentelyyn. Keskusteltuani Ohjaamossa toimivan nuorisotyöntekijä Ella Koivurannan (2019) kanssa, esille nousi tarve juuri 16–25-vuotiaille suunnatusta vapaa-ajan ennaltaehkäisevästä toiminnasta.

Myös Etelä-Karjalan alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2019–2022 tukee osaltaan kehittämistyötäni. Suunnitelmassa nostettiin esille, että paikallisen nuoristyön tulee edistää nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia, tukea yhteisöllisyyttä, nuoren tervettä kasvua ja hyvinvointia sekä nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Matalan

kynnyksen palveluihin kuuluva Ohjaamo Lappeenranta tarjoaa apua koulutukseen, työllistymiseen sekä arjenhallintaan. Hyvinvointisuunnitelmassa mainitaan myös, että kaikille lapsille ja nuorille tulee antaa mahdollisuus tutustua ja osallistua luovaan toimintaan, taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Myös yhdeksi toimenpiteeksi kirjattiin taiteen ja kulttuurin vahvistaminen, sillä taiteella ja kulttuurilla on iso rooli mielen hyvinvoinnissa. (Etelä-Karjalan alueellinen... s.a.) Kehittämistyöni tavoitteena onkin luoda taidetyöpajan ohjausmalli, joka osaltaan voisi helpottaa ja antaa ideoita ohjaajille taiteen hyödyntämisestä nuorten kanssa niin Ohjaamossa kuin muuallakin Lappeenrannassa.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE

2.1 Kehittämisympäristö

Pohdin pitkään, missä voisin toteuttaa kehittämistyöni. Tärkeää olisi, että paikka olisi tarkoitettu nuorille ja toisaalta sen toiminnassa oleellista olisi nuoren mielen-terveyden, elämänhallinnan ja itsetunnon tukeminen. Ohjaamo koki hyötyvänsä kehittämistyöstäni ja taidelähtöinen työpaja sopi erittäin hyvin heidän tavoitteisiinsa. Ohjaamon nettisivuilla kuvataan toimintaa seuraavasti: ”Ohjaamo on paikka, josta saa apua työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa. Useat Ohjaamot eri puolilla Suomea tarjoavat tietoa ja ohjausta nopeasti ja tarpeiden mukaan.” (Ohjaamo s.a.) Ohjaamo Lappeenranta toimii samassa rakennuksessa kuin Monarin nuorisotilat.

Kohtaamo.fi sivuilla Ohjaamon toimintaa avataan seuraavasti: ”Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupaikka, jonka toimintamalli rakentuu monialaisesti henkilökohtaista ohjausta, tietoa ja tukea tarjoavasta Ohjaamosta, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta” (Kohtaamo.fi 2020). Tämän lisäksi sivuilla kerrotaan, että Ohjaamon tavoitteena on sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittäminen, elämänhallinnan tukeminen sekä elämän eri nivelvaiheissa työelämään ja opiskeluun kiinnittymisessä auttaminen. Ohjaamoiden toiminta lähtee pitkälle siitä ajatuksesta, että nuori on oman elämänsä asiantuntija ja Ohjaamon tehtävänä on auttaa nuorta löytämään oma polkunsä. (Kohtaamo s.a.)

2.2 Lähtökohtatilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus

Ohjaamo Lappeenrantaan kuuluvat ilmaiset graffiti- sekä bändiharrastepajat, minkä lisäksi Ohjaamolla toimii myös jännäryhmä, jonka ideana on tukea nuorta selviytymään haastavista tilanteista mm. työhaastatteluista tai esitelmien pidosta. (Lappeenranta.fi/fi/Palvelut... s.a.) Edellä mainitut pajat ovat olleet nuorten keskuudessa suosittuja ja koenkin, että myös taidepajatyöskentelylle on Ohjaamossa tilausta. Tämän lisäksi Ohjaamossa toimii opiskelijatyötä, kävelyryhmä sekä Onnikahvila.

Varsinaista innostavaa kuvataiteellista harrastetoimintaa ei pyöri tällä hetkellä Ohjaamolla eikä Monarilla. Keskusteltuani Ohjaamon nuorisotyöntekijän Ella Koivurannan (2019) kanssa, hän mainitsi, että Ohjaamo lähtee mielellään mukaan kokeilemaan kaikkea uutta ja pyrkii tukemaan nuorille suunnattua ilmaista vapaa-ajantoimintaa. Ohjaamon toiminnan lisäksi Etelä-Karjalassa on melko vähän mahdollisuuksia harrastaa mitään maksuttomasti ja nuorille suunnattua taidetoimintaa on muutenkin niukalti.

Etelä-Karjalan alueella ilmaista taidetoimintaa tarjoaa ainoastaan Etelä-Karjalan kulttuurikeskus Metku, jonka tavoitteena on, että jokainen eteläkarjalainen lapsi tai nuori saa taide- tai kulttuurikokemuksen kerran vuodessa. Metku järjestää taidetyöpajoja mm. kouluissa ja erilaisissa tapahtumissa, mutta toki moni nuori jää myös Metkun toiminnan ulkopuolelle. (Metku.fi... s.a.) Koen myös, että Ohjaamon toiminnassa taidepajalle tavoitteeksi tulee ennen kaikkea nuorten innostaminen osaksi yhteiskuntaa sekä omien vahvuuksien löytäminen. Tämänkaltaiselle toiminnalle on myös Etelä-Karjalassa paljon kysyntää.

Eteläkarjalaisille nuorille tehtiin vuonna 2019 valtakunnallisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman puitteissa vaikuttamiskysely, jossa kysyttiin nuorten näkemystä siitä, mikä heidän mielestään on kolme tärkeintä hyvinvointiin vaikuttavaa asiaa. Korkeimman tuloksen sai harrastukset (59 % vastanneista), seuraaviksi liikuntapaikat sekä turvallisuus (39 % vastanneista). (Etelä-Karjalan alueellinen... 2019.) Mielestäni tämä tulos kertoo siitä, mitä nuoret kaipaavat.

vat elämäänsä: mukavaa, palkitsevaa tekemistä, sosiaalista toimintaa ja tilaisuuksia saada onnistumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia käyttää vahvuuksiaan eli niitä seikkoja, joita harrastustoiminta mahdollistaa.

3 KEHITTÄMISTYÖN TEOREETTINEN PERUSTA

3.1 Sosiaalipedagoginen innostaminen

Opinnäytetyöni ilmiöksi valitsin innostamisen, joka pohjaa sosiaalipedagogiikkaan ja on pohjana sosiokulttuuriselle innostamiselle. Seuraavassa avaan innostamisen käsitettä yleisellä tasolla sekä kuvaan tarkemmin sosiokulttuurista innostamista eri näkökulmista ja pohdin, mitä erityispiirteitä tulee ottaa huomioon nuoria innostaessa. Menetelmänä nostan sosiokulttuurisesta innostamisesta juuri kulttuurisen työtavan eli taiteen hyödyntämisen innostajana. Viimeisessä kappaleessa avaan sitä, miksi valitsin taiteen innostamisen menetelmäksi ja miten taiteella voi innostaa nuoria.

Innostaminen on ammatillista toimintaa, jonka tiedeperusta löytyy sosiaalipedagogiikasta (Kurki 2000, 44). Sosiaalipedagogiikan voi määritellä kolmiosaiseksi toimintajärjestelmäksi: tieteen, käytännön toiminnaksi sekä koulutuslaksiksi. Sosiaalipedagogiikan käytännöntyö tarkoittaa kasvatuksen kysymyksiä korostavaa sosiaalista työtä tai sosiaalista kasvua tukevaa kasvatustyötä. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa oleellisia tavoitteita ovat ihmisten välinen vuorovaikutus, yhteisöllisyys, dialogi, yhteiskuntaan vaikuttaminen sekä yhteiskunnallisen huono-osaisuuden pedagoginen kohtaaminen, ehkäiseminen ja lievittäminen. (Nivala & Ryyänen 2019, 224–226) Innostamisen kohteena ovat niin kaikki elämän alueet kuin myös kaikki ikä ja sosiaaliset ryhmät. Pyrkimyksenä on lisätä tasa-arvoa erilaisin menetelmin eri ihmisryhmien välillä. (Wallenius 2009, 6.)

Sosiaalipedagogiassa innostaminen ymmärretään yhteisöjen kehittämisenä. Innostamisen prosessissa keskeistä on luoda mahdollisuuksia ihmisten yhteenliittymiselle erilaisin työskentelymenetelmin. Innostaminen on kasvatuksellinen ja yhteisöllinen työote, jolla pyritään vahvistamaan yhteisöllisyyttä ja toisaalta vahvistamaan yksilöä huomaamaan omat vahvuudet ja kyvyt toimia osana yhteisöä. Innostaminen on myös taistelua yhteiskunnallista passiivisuutta, välinpitämättömyyttä ja sopeutumista vastaan. Se on myös vastalause

taloudellisen voitontavoittelun hallitsevalle elämälle, jossa sosiaalinen elämä on jäänyt kulutuksen jalkoihin. Innostamisessa pyrkimyksenä on tarjota jokaiselle ihmiselle mahdollisuus kehittää omaa luovuuttaan, löytää itsensä ja toteuttaa itseään, ottaa vastuuta oman elämän suunnasta sekä paremman yhteiskunnan rakentamisesta. (Nivala & Ryyänen 2019, 189–190.)

Kurki (2000) tuo esille, että innostamisessa kyse on pedagogisesta tiedostamisesta, osallistumisesta sekä sosiaalisen luovuuden liikkeestä. Sana innostaminen tulee latinankielisestä sanasta *anima*, joka tarkoittaa elämää tai elähdyttämistä. Toisaalta käsite voidaan johtaa myös sanasta *animus*, joka taas viittaa motivaatioon ja liikkeeseen. Joka tapauksessa innostaminen ymmärretään toimintaan motivoitumisena, elämän antamisena, suhteeseen asettumisena sekä yhteisön puolesta toimimisena. Kurjen mukaan innostaminen on tapa elähdyttää ihmisten herkistyminen ja itsetoteutuksen prosessi. Sen avulla pyritään luomaan sosiaalisia tilanteita, joissa parannetaan ihmisten elämän laatua. (Kurki 2000, 19.)

Kurki (2010) puhuu myös innostamisen suuntautumisesta kohti jokaisen ihmisen persoonallista, sosiaalista ja yhteisöllistä heräämistä. Innostaminen on ensisijaisesti ihmisen osallistumista toimintaan. Hän sitoutuu toimintaan oman elämänsä muuttamiseksi laadultaan paremmaksi. (Kurki 2010, 181.)

3.2 Sosiokulttuurisen innostamisen taustaa

Kuvataidetyöpajani pohjana toimii sosiokulttuurinen innostaminen, jonka juuret juontavat Ranskaan toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Sosiokulttuurisen innostamisen ideologiaa hyödynnettiin demokratian ja inhimillisemmän yhteiskunnan elvyttämiseksi natsi-Saksan runtelemassa Euroopassa. Kurki (2000) nostaa esille madridilaisen Complutensen yliopiston professorin J. V. Merinon mainitsevat sosiokulttuurisen innostamisen kaksi päätavoitetta, jotka ovat elämän herättäminen henkiin siellä, missä sitä ei ole tukemalla aloitteellisuutta, vastuuntuntoa sekä itsenäistä toimintaa. Toinen päätavoite on saada ihmiset liikkeelle ja tukea niitä kykyjä, joita on jo olemassa vahvistamalla, motivoimalla sekä osallistamalla sosiaaliseen, kasvatukselliseen sekä kulttuurilliseen toimintaan (Kurki 2000, 23). Myöhemmin sosiokulttuurinen innostaminen

nousi Latinalaisessa Amerikassa radikaalimpana ja vallankumouksellisempana liikkeenä. Innostamisen uranuurtajia oli brasilialainen sosiaalipedagogiikan oppi-isä opettaja sekä filosofi Paulo Freire, joka puhui vapautuksen pedagogiikasta. (Kurki 2000, 12.) Freire painotti omassa ajattelussaan sosiaalista kasvatustyötä. Hän koki tärkeänä yhteistoiminnallisen ja dialogisen kasvatustyön, joka mahdollistaisi kaikille kasvun ihmisyyteen (Nivala & Ryyränen 2019, 187–188.)

3.2.1 Sosiokulttuurisen innostamisen peruselementit

Kurki ym. (2010) nostavat esille sosiokulttuurisen innostamisen pioneerin Mario Vichén ajatukset. Hän jakaa sosiokulttuurisen innostamisen kolmeen perustehtävään, jotka ovat integroiva kasvatusta, kansalaisosallistuminen ja kulttuurinen luominen. Myös Nivala ja Ryyränen (2019, 207) nostavat esille sosiokulttuurisen innostamisen kolme elementtiä, jotka ovat sosiaalinen toiminta, kasvatuksellinen toiminta sekä kulttuurinen toiminta.

Vichén mainitseman integroivan kasvatuksen tarkoituksena on mahdollistaa ja helpottaa vuorovaikutusta, suhteita ja yhdessä tekemistä ja näin tukea yhteisöllisyyttä. (Nivala & Ryyränen. 2019, 207; Kurki ym. 2010, 182) Tärkeää onkin innostajana muistaa yhdessä tekeminen ja yhteisen päämäärän sekä tavoitteen huomioiminen. Jotta nuori kokisi voivansa ilmaista itseään turvallisesti ja vapaasti, on tärkeää luoda hyvä ryhmähenki ja luottamus ryhmäläisten välillä. Tärkeää on myös tukea ryhmätyöskentelyä, jolloin tekemisessä korostuu asioiden tekeminen yhdessä ja mieluisan lopputuloksen saavuttaminen.

Sosiaalisen innostamisen kasvatuksellisessa puolessa on hyvä muistaa myös osallistujien henkilökohtaisten kasvuprosessien tukeminen. Prosessien edetessä osallistuja rohkaistuu omien ajatusten ilmaisuun ja alkaa tiedostaa hyvinvointinsa esteitä ja toiminnan rajoituksia. Tärkeää on myös mahdollistaa yhteistä oppimista ja tiedostamista refleктоimalla asioita yhdessä (Nivala & Ryyränen 2019, 207.)

Vichén kolmantena sosiokulttuurisena elementtinä mainitsema kansalaisosallistuminen taas tarkoittaa yksilön aktiivista toimimista niissä ryhmissä, yhteisöissä sekä verkostoissa, joissa hän toimii ja elää. Tärkeää on antaa mahdollisuus päätöksentekoon sekä henkilön mielipiteiden, ajatusten sekä arvojen vapaaseen ilmaisuun (Kurki ym. 2010, 182.) Wallenius (2009, 9) mainitsee, että sosiokulttuuriseen innostamiseen kuuluu aina vapaaehtoisuus, jossa on tärkeää ottaa huomioon ihmisen vapaa tahto sekä mahdollisuus vaikuttaa tavoitteisiin ja tekemiseen.

Kulttuurisen toiminnan tavoitteena on erityisesti nuoren luovuuden sekä monipuolisen ilmaisun kehittyminen. Innostamisen tapoja voivat olla mm. yhteisötaide, kieli ja kirjallisuus sekä kuvataide, joihin ihminen voi itse osallistua ja vaikuttaa. Taiteen tuottamisessa on hyvä muistaa innostamisen kollektiivinen tehtävä eli ihmisen oma osallistuminen. Innostaminen on perusluonteeltaan sekä yhteistä kokemista, että jokaisen osallistujan persoonallista kokemista, joka heijastuu ryhmän kokemisen kautta ja muokkaa ryhmän henkeä ja kiinteyttä (Kurki ym. 2010, 188–189.)

Edellä mainituilla elementeillä varmistetaan, ettei taiteellinen toiminta ole vain viihdettä vaan laaja-alainen työmuoto yksilön voimavarojen ja vahvuuksien löytämiseksi, yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Toisaalta se on myös yhteiskunnallista muutostyötä, jonka tavoitteena on paremman yhteiskunnan rakentaminen ihmisten oman sosiokulttuurisen toiminnan keinoin. Tavoitteena innostamiselle on, että jokaisella olisi mahdollisuus toteuttaa itseään, vahvistaa omaa itsetuntoa, kehittää omaa luovuutta ja ottaa vastuuta omasta elämän suunnasta ja paremman yhteiskunnan rakentamisesta. (Ryynänen & Nivala 2019, 207.)

Sosiokulttuurisen innostamisessa tärkeään rooliin nousee myös dialogisuus. Nivala ja Ryynänen (2019) kuvaa dialogisuutta toisiinsa tasa-arvoisina suhtautuvien kommunikaatioksi, jossa etsitään ja koetellaan näkemyksiä ja merkityksiä ja opitaan toisista ihmisistä sekä maailmasta. Paolo Freire (1921–1997) käyttää sanaa dialogi kuvaamaan vuorovaikutusta, jossa nousee esille rakkaus, nöyryys, luottamus toiseen sekä usko ja toivo. Dialogin perustaksi tarvitaan uskoa ihmiseen sekä heidän kykyynsä kasvaa ihmisenä sekä muuttaa

maailmaa. Tärkeää dialogissa on molemminpuolinen luottamus (Nivala & Ryyänen 2019, 192–193.)

3.2.2 Innostajan rooli

Tärkeää sosiokulttuurisessa innostamisessa on innostajan rooli sekä tehtävät. Innostajan tehtävän ytimessä on humanisuus, jolloin tavoitteena innostajalla on ylläpitää ihmisten henkilökohtaista turvallisuutta, elävöittää ihmisten yhteisöllistä henkeä sekä tunne-elämää. Innostajalta vaaditaan herkkyyttä, luovuutta ja spontaanisuutta. Tärkeää on myös, että innostaja luottaa ryhmänsä ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse haasteensa ja kehittyä eteenpäin. Sosiokulttuurisessa innostamisessa tulee muistaa, että toiminta lähtee ihmisestä itsestään ei työntekijästä tai ryhmän vetäjästä. (Kurki 2000, 81–82.)

Airaksinen (1998, 8) käyttää innostajasta käsitettä fasilitaattori, jolla tarkoitetaan toiminnan mahdollistajaa, käynnistäjää, myötävaikuttajaa, ryhmän näkökulmien esiin tulemisen houkuttelijaa. Hän jatkaa, että innostajan tulee alusta saakka pyrkiä tekemään itsestään tarpeetonta. Prosessin kuluessa innostaja kouluttaa yhteisön jäseniä omiksi kouluttajikseen. Näin tapahtuu taitojen siirtoa. Alusta asti innostajan tulee tehdä selväksi, että vastuu siirtyy vähitellen ryhmäläisille itselleen. Nuorten kanssa työskennellessä on tärkeää ottaa huomioon myös erilaiset oppimistyyliä sekä kehitystasot. Airaksisen (1998) mukaan innostaja ei oleta nuorten osallistuvan keskustelutilaisuuteen, vaan järjestää heille elämyksellisemmän tavan keskustella samoista asioista. Mielestäni taidetyöskentely antaa luontevan tilan ja tavan nostaa esille erilaisia omaan elämään, ympäristöön ja identiteettiin liittyviä pohdintoja ja mahdollistaa omien voimavarojen löytämisen.

Kurki (2000, 83–84) nostaa esille innostajan roolin myös esimerkkinä, ryhmän johtajana sekä kasvattajana. Hän mainitsee, että kasvattajan rooli ikään kuin yhdistää kaikki muut innostamisen ulottuvuudet. Kurki (2010) puhuu myös innostajan pedagogisesta tehtävästä. Hänen tulee tukea nuoria löytämään ja pohtimaan arvojaan, erityisesti niitä, jotka liittyvät sosiaalisiin suhteisiin ja auttaa heitä rakentamaan suhteitaan positiiviseen suuntaan.

3.2.3 Sosiokulttuurisen innostamisen työvaiheet

Nivala ja Ryytänen (2019) tiivistää sosiokulttuurisen innostamisen eri työvaiheet kuuteen osaan. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan yhteisön senhetkiseen tilanteeseen, olosuhteisiin sekä tarpeisiin. Toisessa vaiheessa analysoidaan kartoituksessa sekä keskusteluissa olosuhteet sekä ryhmän tarpeet. Kolmannessa vaiheessa asetetaan ryhmälle tavoitteet, kartoitetaan jo olemassa olevat ryhmäläisten voimavarat ja vahvuudet sekä suunnitellaan toimintaa. Neljännessä vaiheessa on toiminnan toteuttaminen eli taidetyöpajan toteutusvaihe. Viidennessä vaiheessa arvioidaan toimintaa, tosin tämä vaihe nivoutuu jokaisen toimintakerran yhteyteen sekä loppuarviointiin. Viimeinen vaihe on saavutusten juhlistaminen, minkä jälkeen katse käännetään kohti tulevaa. Keskeistä jokaisessa prosessin vaiheessa on yhdessä tekeminen sekä suunnitteleminen (Nivala & Ryytänen 2019, 206.)

Kurki (2011) nostaa esille sen, että innostaminen on aina suunniteltua sekä päämäärätietoista toimintaa, joka pyrkii sosiaalisen muutoksen luomiseen ja vahvistamiseen. Sen lisäksi se on kasvatusta, jossa pyritään aktiiviseen sekä osallistavaan pedagogiikkaan. Innostamisessa tiedostetaan nuoren kyvyt toimia oman elämänlaatunsa luojana ja aktiivisena osallistujana yhteisönsä ja oman elämänsä kehitykseen. Tämä luo ja vahvistaa sosiaalisten ryhmien sekä toimivien ryhmäprosessien syntymistä ja saa aikaan aloitteellisuutta, osallistumista sekä toiminnan ja sen merkityksen pohtimista. Innostaminen nojaa aatteellis-filosofiseen kehikseen ja filosofisesta kehiksestä nouseviin menetelmiin sekä tekniikkaan. Innostaminen perustuu aina suunnitteluun ja päämäärätietoiseen toimintaan, jolloin toimintojen suunnittelu, toteutus ja arviointi keskittyvät käsitteiden persoona ja yhteisö ympärille. Innostaminen on myös yksilöllisen ja ryhmien välisen kommunikaation järjestelmä (Kurki 2011, 54–55.)

3.3 Nuoret sosiokulttuurisen innostamisen kohderyhmänä

Kun työskentelee nuorten kanssa, on hyvä ottaa huomioon ikävaiheeseen kuuluvat erityispiirteet, jotta sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet voisivat toteutua. Seuraavassa avaan nuoruutta käsitteenä sekä pohdin, mitkä asiat on hyvä tiedostaa nuorten kanssa toimiessa.

Aaltonen ym. (2007) mainitsee, että nuoruusvaiheen edetessä lapsesta kasvaa aikuinen, jolla on yksilöllinen ulkomuoto, sosiaalinen ympäristö ja persoonallisuus. Psykologiassa nuoruutta määritellään eri elämänvaiheiteorioiden avulla. Hoitotieteessä pääpaino on taas nuoren voimavarojen ja toimintakyvyn merkityksessä hyvinvoinnin edistämiseksi sekä saavuttamisessa. Nuoruuteen kuuluu usein ns. kehityskriisi, jolla tarkoitetaan elämänkulkuun kuuluvaa tapahtumaa, jolloin nuori hakee omia voimavarojaan ja tarpeitaan suhteessa ympäristöön. Tässä vaiheessa nuori punnitsee mennyttä ja tulevaa ja hakee tarkoitusta elämäänsä (Aaltonen ym. 2007, 13–14.)

Erkko ja Hannukkala (2019, 47–48) tuovat esille, että nuoruus on haastava ajanjakso elämänkaareissa. Nuoren keho muuttuu ja myös ajatuksissa, arvoissa, asenteissa ja mielipiteissä tapahtuu muutoksia. Mielen toiminnot ja kyvyt kehittyvät eri tahtia kuin keho, yleensä fyysinen kehitys menee tunne-elämän kypsymisen edelle. Nuoruus luo myös uuden mahdollisuuden luottamuksen ja toivon rakentumiselle elämässä. Nuorisopsykiatri Veikko Aalbergin mukaan nuoruuden kehitysvaihe voidaan jakaa biologista kehitystä kuvaavaan puberteettiin ja psyykkistä kehitystä kuvaavaan nuoruusikään. Nuoruusikään kuuluu sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiin sopeutuminen, lapsuudesta irrottautuminen sekä oman ruumiin haltuun ottaminen. Myös ikätovereiden merkitys korostuu.

Sinkkonen (2012) mainitsee, että etenkin varhaisnuoruuteen kuuluu oman itsensä peilaaminen muihin ja kavereiden hyväksynnän hakeminen. ”Varhaisnuoren yleisönä ovat vanhempien asemasta kaverit. Kaikki asiat käyvät läpi ikätoverien testin: vaatteet, hiusmuoti, mielipiteet ja musiikkimieltymykset.” (Sinkkonen 2012, 57.)

Oma taidepajani kohderyhmä on 16–25-vuotiaat nuoret. Tässä vaiheessa eletään myöhäisnuoruudessa, jolloin aikaisemmat kokemukset jäsentyvät kokonaisuudeksi ja nuori saavuttaa pysyvyyden tunteen omasta itsestä. Tässä vaiheessa nuori suunnittelee tulevaisuuttaan ja etsii paikkaansa yhteiskunnassa. Ystävyys- ja seurustelusuhteissa huomioidaan toisia, jaetaan läheisyyden tunnetta, ollaan joustavia ja arvostetaan omaa ja toisen yksityisyyttä (Erkko & Hannukkala 2019, 49.)

Toivakan ja Maasolan (2011) mainitsevat kolme tärkeää tekijää, jotka vaikuttavat nuoren myönteiseen kehittymiseen. Nämä ovat 1) toisten ihmisten huomio, 2) kokemus, että toiset tarvitsevat meitä ja 3) se, että toiset välittävät hyvinvoinnistamme. Nuoruuteen kuuluu oman minuuden pohtiminen, ja aika-ajoittain oma sisäinen ja ulkoinen minä joutuu kovankin arvostelun kohteeksi. Nuorella on myös tarve hahmottaa omaa sisäistä maailmaansa, luoda omia arvoja ja mielipiteitä sekä samanaikaisesti itsenäistyä vanhemmistaan. (Toivakka & Maasola 2011, 15.)

Cacciatore ym. (2008) kuvaa oman minän kehitystä kaarena, jossa murrosikään kuuluu kuohuntaa ja kokemus omasta mahtavuudesta kiehtoo ja yllyttää kokeilemaan rajoja. Nuoren myönteistä kehitystä voi vahvistaa sillä, että hänet hyväksytään mukavana ja hankalana, tasaisena ja kuohuvana. Toisaalta aikuistuva nuori eli yli 18-vuotias kaipaa tulla kohdelluksi kuin toinen aikuinen. Hänen kasvuaan ja kehitystään tukee, jos häneen luotetaan ja hänelle jaetaan vastuuta (Cacciatore ym. 2008, 264.)

Aaltonen ym. (2007) nostavat esille ryhmätyöskentelyn sekä luovan toiminnan hyödyt nuorten kanssa työskennellessä. Nuorelle on tärkeää kokea, ettei hän ole yksin ongelmiansa kanssa. Myös muiden selviytymistarinat herättävät toivoa ja uskoa. Tärkeää nuorten kanssa työskennellessä on muistaa, että ryhmän muut jäsenet saattavat herättää erilaisia tunteita, myös kielteisiä. Ristiriitojen selvittely onkin tärkeää, jotta ryhmä voisi toimia. Aaltonen ym. (2007) tuo myös esille sen, että luova työskentely voi helpottaa nuorta puhumaan asioistaan ja on muutenkin nuorelle rentouttavaa ja piristävää (Aaltonen ym. 2007, 435–436.)

Aaltonen ym. (2007) tuovat esille myös luovan työskentelyn eri mahdollisuudet mm. kuvan, kirjoittamisen sekä draaman. Nuorten kanssa on hyvä muistaa, että mitä abstraktimpi kuva on, sitä todennäköisemmin se herättää katselijassa ahdistusta. Kirjoittaminen toimii myös hyvin vuorovaikutuksen välineenä. Runojen ja tarinoiden kirjoittaminen voi toimia nuoren sisäisten tilojen ilmaisukeinona. Draaman keinoin nuori taas voi opetella ilmaisemaan itseään. Hän voi harjoitella erilaisten roolien avulla eri ilmaisutapoja, jolloin hänen varmuutensa kasvaa eri sosiaalisissa tilanteissa (Aaltonen ym. 2007, 436.)

Sosiaalipedagogisessa innostamisessa parhaimmillaan lähtökohdat toiminnalle ja tekemiselle lähtevät nuorista itsestään, heidän tarpeistaan, toiveistaan, elämäntodellisuudesta sekä suhteistaan aikuisiin, toisiin nuoriin ja maailmaan ympärillään. Pedagoginen suhde nuoren ja aikuisen välillä on dialoginen ja perustuu nuoren potentiaalien ja itsenäisen toiminnan valmiuksien vahvistamiseen. Sosiaalipedagogisessa innostamisessa on oleellista, että kunnioitetaan nuoren ihmisyyttä ja ainutlaatuisuutta sekä pyritään kohtaamaan nuori kokonaisvaltaisesti. Siten häntä voidaan tukea identiteetin kehittämisessä, kasvussa persoonana ja toimijana suhteessa yhteisöihin ja yhteiskuntaan (Nivala & Ryyänen 2019.)

3.4 Nuorten innostaminen taidelähtöisillä menetelmillä.

Luova työskentely kuuluu sosiaalipedagogisiin käytäntöihin ja on yksi innostamisen menetelmä. Sosiokulttuurisessa innostamisessa käytetään käsitettä kulttuurinen demokratisaatio, jolla tarkoitetaan eri taiteen ja kulttuurin tuomista lähelle ihmistä ja ihmisten osallistamista taiteen tuottamiseen. Taidekasvattaja toimii välittäjänä innostaen ihmisiä taiteen ja kulttuurin pariin. Kulttuurisen demokratisaation lähtökohtana on tunnistaa ihmisten luovuus sekä toimijuus. Taiteen tekemisen keskiössä ei ole taitojen harjoittaminen yhä paremmaksi vaan mielikuvituksen ja tunnetaitojen kehittäminen, kohtaamisten helpottaminen ja luominen, kommunikaation synnyttäminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä uusien näkökulmien ja ajatusten herättäminen liittyen omaan arkittodellisuuteen. (Nivala & Ryyänen 2019.)

Taiteella on myös moninainen vaikutus ihmisten terveyteen niin psyykkisellä, fyysisellä kuin sosiaalisella taholla. Hanna-Liisa Liikanen (2020) tuo esille marraskuussa ilmestyneen WHO:n raportin, jossa vahvistettiin taiteen positiiviset vaikutukset terveyteen. WHO:n tutkimus osoitti, että taiteella voidaan vaikuttaa ihmisten psykologisiin tekijöihin, joita ovat itsetunnon koheneminen, tunteiden käsittely ja kognitiivisten voimavarojen aktivoituminen. Taiteen osoitettiin myös voivan vähentää masennusta, aggressiivisuutta, ahdistuneisuutta sekä hermostuneisuutta. Taiteen tekemisellä on myös voimakas sosiaalinen yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus yhdessä tekemisen ja toimisen kautta (Lääkärilehti 2020.)

Siljoranta (2013–2016, 26) nostaa esille, että taiteella on pitkään tiedetty olevan hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Itsensä ilmaiseminen vapauttaa sekä lisää hyvää fyysistä ja henkistä oloa. Luova toiminta rentouttaa kohtaamaan toiset arvostavasti ja tasavertaisesti. Eri taiteen menetelmät ovat vaikuttavia ja toimivia vuorovaikutuksen välineitä. Taiteen avulla ihmiset pääsevät lähemmäs toisiaan, jolloin vuorovaikutus vahvistuu.

Myös Laitinen (2017) nostaa esille aikaisempia tutkimuksia, jotka ovat todistaneet taiteen positiivisen vaikutuksen itseluottamukseen, itsetuntoon ja itsensä hyväksymiseen. Laitinen (2017) mainitsee, että myös yhteisöissä tapahtuvan taiteellisen toiminnan on osoitettu parantavan itsetuntemusta, tunteiden parempaa ymmärtämistä sekä lisäävän tunnetta sosiaalisesta tuesta ja vastavuoroisuudesta. Koenkin omassa taidepajatoiminnassani tärkeäksi juuri vuorovaikutuksen osallistujien välillä sekä taiteen luomisen yksin, mutta myös yhteisönä. Laitinen (2017) jatkaa, että taiteelliseen toimintaan on havaittu myös liittyvän voimaantumisen kokemuksia, jotka sinällään kuuluvat myös hyvän itsetunnon rakentumiseen. Näitä ovat mm. omien vahvuuksien tunnistaminen, omiin kykyihin luottamisen lisääntyminen, tunne siitä, että pystyy saavuttamaan jotain tärkeää ja kyky hallita ympäristöään ja tilanteitaan paranee. (Laitinen 2017, 30–31.)

Honkasalo (2015) mainitsee, että taiteella on mahdollisuus edistää hyvinvointia lisäämällä esimerkiksi yhteisöllisyyden tunnetta, tasa-arvoa ja toisten ihmisten kohtaamista. Honkasalo (2015) myös viittaa useaan tutkimukseen, joissa on todistettu, että taidelähtöisten menetelmien avulla ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin on mahdollista kasvaa. Yhdessä luotu taidetyöskentely tuo mahdollisuuden vastata myös yksittäisen ihmisen tarpeeseen olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä toteuttaa omaa luovuuttaan, mikä taas edesauttaa oman elämän hallintaa sekä terveyden ylläpitoa. Tämän lisäksi myös yhteisölähtöiset taidemenetelmät ovat lisänneet ihmisten mahdollisuutta kuulua yhteisöön ja lieventäneet yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta (Honkasalo 2015, 35–36.)

Aaltonen ym. (2003) nostaa esille sen, että kaikki nuoret eivät kykene pukemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoiksi, jolloin luova toiminta voi myös toimia viestintävälineenä tai se voi helpottaa nuorta puhumaan asioistaan ja toisaalta

luova toiminta on myös rentouttavaa ja piristävää. Aaltonen ym. (2003) puhuu myös kuvan käytöstä vuorovaikutuksen välineenä. Kuvia voi piirtää, maalata, voi ottaa valokuvia tai vain katsella (Aaltonen ym. 2003, 435–436.)

Myös Ahonen (1994) puhuu taiteen mahdollisuuksista mm. oman tarinan löytämiseksi, tunteiden tulkkina sekä voimavarana. Ahonen mainitseekin, että *”Taiteen avulla ihminen voi tehdä löytöretken sille tuntemattomalle alueelle, joka löytyy hänestä itsestään. Hän voi löytää uusia ulottuvuuksia, kauneutta, herkkyyttä, voimavaroja ja tasapainoa.”* Luovan toiminnan avulla heikon itsetunnon omaava aikuinen voi turvallisesti kokea onnistumisen elämyksiä ja näin parantaa itsetuntoaan ja itseluottamustaan (Ahonen 1994, 13–20.)

4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

4.1 Kohderyhmä

Kehittämiseni kohderyhmänä ovat 16–25-vuotiaat Etelä-Karjalaiset nuoret, jotka kokevat hyötyvänsä innostavasta taidetyöskentelystä. Sisäisen motivaation saavuttamisen kannalta on tärkeää, että nuoret tulevat vapaaehtoisesti toimintaan ja pystyvät itse vaikuttamaan tavoitteisiinsa. Sisäinen motivaatio Ryanin ja Decin itseohjautuvuusteorian mukaan edistää yksilön hyvinvointia ja hän sitoutuu toimintaan tyydyttääkseen tarpeitaan. Teoria esittelee kolme psykologista perustarvetta, jotka ovat vapaus, osaaminen ja ihmissuhteet. Vapaus tarkoittaa tunnetta siitä, että saa omilla teoilla aikaan muutosta omassa elämässä. Osaaminen tarkoittaa tavoitteiden saavuttamista ja yhteenkuuluvuus kokemusta, että sinulla on yhteys muihin ihmisiin ja koet olevasi osa jostain ryhmää. (Järvilehto 2014, 27–28.) Jotta nuoret sitoutuisivat toimintaan ja saisivat sisäisen motivaation tunteen, on tärkeää ottaa huomioon nämä edellä mainitut tekijät.

Taidepajan toteutus tapahtuu Ohjaamon tiloissa, mutta nuoria etsin toimintaani yhteistyössä Lappeenrannan kaupungin ylläpitämän yhteisöllisen Me-talon, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden ylläpitämän Nuorten Pajan, lukioiden sekä ammattikoulujen ja seurakuntien kanssa. Tein myös julisteen taidepajasta (liite1), joka tulee Ohjaamon sosiaaliseen mediaan sekä ilmoitus-

taululle. Valitsin juuri 16–25-vuotiaat nuoret kohderyhmäksi Ohjaamon toiveesta, koska Etelä-Karjalassa ei ole paljoa toimintaa tälle ikäryhmälle. Sen lisäksi tuossa iässä moni on elämänsä nivelvaiheessa, jolloin pitäisi tietää, mitä haluaa tulevaisuudeltaan.

Nuoren kehitysprosessi voi olla ajoittain kivuliastakin tasapainoilua ja on tärkeää, että nuoren luovuutta, itsenäisyyttä ja kasvamista tuetaan. Aikuisen tehtävänä on myös auttaa nuorta oivaltamaan omat vahvat puolensa ja löytämään itseluottamusta omien onnistumisten kautta (Aaltonen ym. 2003,15.) En halunnut rajata tarkoin, sitä millaisia nuoria pyrin tavoittamaan kuvataidepajalani, koska uskon, että jokainen nuori voi hyötyä tästä työskentelytavasta ja toisaalta sosiokulttuurinen innostaminen työotteena sopii minne vain, missä on yhteisöjä.

Kohderyhmänä luovalle toiminnalle, nuoret ovat ihanteellinen ryhmä, sillä nuoruusikä on luovuuden aikaa. Sinkkonen (2012, 251) mainitseekin, että sellaisissakin nuorissa voi syttyä luovuuden kipinä, jotka eivät aikaisemmin ole siihen osoittaneet erityistä taipumusta. Nuoruusiässä ihmisellä on useita keskenään ristiriitaisia pyrkimyksiä, toisaalta nuori haluaa olla riippumaton toisista ja toisaalla heihin yhteydessä, hän haluaa rikkoa rajoja saadakseen lisätilaa itselleen, ajatuksilleen kehittääkseen identiteettiään. Sinkkonen (2012) lisää, että nuoren luovuudessa tunnetason ristiriidat saavat kognitiivisen ilmaisun.

Aura (2007, 130) nostaa esille, että taiteellinen työskentely vahvistaa ja herkistää nuoren sisäistä ääntä, jolla hän tekee valintansa. Nuoret työstävät vielä kokemuksiaan symbolein ja mielikuvin, joten taide työskentelymuotona toimii heille hyvin. Taide antaa myös turvallisen mahdollisuuden harjoitella altistumista tuntemattomalle, epävarmuuden sietämistä sekä riskin ottamista.

4.2 Tavoitteet

Tavoitteenani oli luoda ohjausmalli, jonka pohjana toimii sosiokulttuurinen innostaminen sekä kokeilla, miten tämän kaltainen toiminta voisi sopia Ohjaamo Lappeenrantaan. Tässä opinnäytetyössä pyrin innostamaan nuoria sosiokulttuurisella toiminnalla, jonka tavoitteena on herätellä ihmisissä piilevää luo-

vuotta ilmaisullisten menetelmien avulla sekä tukea osallistujien henkilökohtaisia kasvuprosesseja. (Nivala & Ryyänen 2019, 207) Ilmaisulliseksi menetelmäksi valitsin ekspressiivisen taidetyöskentelyn, koska se antoi mahdollisuuden taiteen monipuoliseen hyödyntämiseen ja tuki pajojen ideointia.

Kehittämistyön tavoitteena oli myös kokeilla, millaisin eri ekspressiivisten taidetyöskentely harjoitteiden avulla voisi innostaa nuoria löytämään omia vahvuuksiaan, tutustua omaan minään, rohkaistua unelmoimaan ja ilmaisemaan itseään yhteiskunnassa. Tärkeää oli saada osallistujat vapautumaan luovaan prosessiin ilman itsekritiikkiä. Tavoitteet nojasivat pitkälti kulttuuriseen demokratisaatioon, joka on yksi sosiokulttuurisen innostamisen ohjenuorista. Siinä ihminen itse osallistuu, tekee ja toimii pelkän katsomisen tai kuuntelun sijaan. Kulttuurisen demokratisaation periaatteena on yhteinen tekemään ryhtyminen niin musiikissa, kuvallisessa ilmaisussa kuin kehollisessa ilmaisussakin. Keskiössä ei ole taitojen harjoittelu vaan tekeminen itsessään. Luovaan prosessiin heittäytyminen ja asiat, joita siinä kumpuaa, ovat tärkeitä tekemisen ilon ja mielihyvän lisäksi. Konkreettisesta tekemisestä syntynyt onnistumisen tunne on tärkeää, etenkin jos nuori syystä tai toisesta pitää itseään tarpeettomana, huonona tai mihinkään kelpaamattomana tai vaikkapa etsii vielä omaa itseään tai suuntaa elämässään (Nivala & Ryyänen 2019, 215.)

Koska minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta Ohjaamo toiminnasta, tavoitteenani oli myös kokeilla, toimisiko tämän kaltainen innostava taidetoiminta Ohjaamo Lappeenrannassa. Halusin myös selvittää, millaisia ajatuksia nuorille nousi taidetyöskentelystä sekä, kuinka he olivat kokeneet sen tukevan kasvuprosessiaan. Haasteena oli kuitenkin työpajakertojen vähyyys sekä osallistujien satunnainen työpajoihin osallistuminen. Pitemmällä aikavälillä sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet olisivat voineet toteutua mielestäni paremmin.

Toisaalta tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa eri taidetyöskentelymahdollisuuksista sekä kokeilla niitä käytännössä nuorten kanssa. Lyhyenkin toiminnan pohjalta saisi luotua ohjausmallin taidepajatoiminnalle ja kokeilua taiteen eri mahdollisuuksia nuorten kanssa työskennellessä.

4.3 Kehittämismenetelmät

4.3.1 Ekspressiivinen taidetyöskentely

Taidepajani työkaluksi valitsin ekspressiivisen taidetyöskentelyn, koska mielestäni tämä menetelmä tukee samoja tavoitteita, kuin sosiokulttuurinen innostaminen. Ekspressiivisen taidetyöskentelyn avulla pyrin kannustamaan nuoria tiedostamaan muutoksen tarpeita omassa elämässään, itsessään sekä mahdollisesti lähiympäristössään. Hyödynnän eri taiteen muotoja nuoren sosiaalisen kasvun, omien vahvuuksien ja kykyjen vahvistamiseksi.

Ekspressiivinen taidetyöskentely pohjautuu ekspressiiviseen taideterapiaan ja molemmissa käytettävät menetelmät ovat samoja. Koska itse toimin sosiaalisen innostamisen näkökulmasta terapian sijaan, käytän käsitettä taidetyöskentely, jottei tavoitteeni hämärtyisi. Tammi (2011, 49–52) nostaa esille, että Ekspressiivisessä taidetyöskentelyssä eri taiteenlajit nivoutuvat samalla tavoin yhteen kuin ihmisen ruumiin toiminnot eli liikkumiseen, näkemiseen ja puhumiseen. Taidelähtöisten menetelmien avulla ihminen pääsee lähemmäs tunteitaan ja kokemuksiaan. Tämän lisäksi taide mahdollistaa työskentelyn symbolien avulla, mikä taas luo etäisyyttä omiin tunteisiin, elämään ja itseen. Tämä helpottaa taiteesta heränneiden ajatusten läpityöstämistä.

Lybeck (2012, 91, 98) nostaa taas esille, että ekspressiivisen taidetyöskentely on taidekeskeinen lähestymistapa, jossa voidaan työskennellä eri taiteenlajien kanssa ja käyttää niitä peräkkäin ja vuorottain tukemaan toisiaan sekä syventämään ja monipuolistamaan näkemystä käsiteltävästä asiasta. Ekspressiivisessä taidetyöskentelyssä on kyse monipuolisen oppimisympäristön luomisesta eri taidelajien keinoin. Tärkeää ekspressiivisessä taidetyöskentelyssä on purkuvaihe ja tähän on hyvä varata riittävästi aikaa. Lybeck (2012) mainitsee, että taidetyöskentelyn purussa tutkitaan erityisesti työskentelyprosessia eli miten se sujui, mitä valintoja ja ratkaisuja ohjattava teki, missä hän koki onnistumista ja mitkä asiat hän taas koki haastavina.

Harjukosken (2012) mukaan ekspressiivinen taidetyöskentely perustuu humanistiseen ihmiskäsitykseen sekä fenomenologiaan. Fenomenologisella lähestymistavassa kiinnitetään huomiota siihen, miten ihminen kokee eri ilmiöitä ja miten hän havainnoi, ajattelee, tuntee sekä tulkitsee maailmaa. Toiminnassa

pyritään integroimaan eri taiteenaloja kuten kuvataidetta, kehityöskentelyä, musiikkia, runollista ilmaisua sekä kirjoittamista. Tämän monitaiteisuuden taustalla on polyestetiikan käsite, jonka mukaan eri taiteenlajit vaikuttavat useampiin asteihin samanaikaisesti. Harjukoski (2012) tuo esille Knillin (2004) ajatuksen, jonka mukaan mikä tahansa taidemuoto edesauttaa ilmaisua jossain toisessa taiteenlajissa, koska mielikuvitus on kaikille yhteinen tekijä. Taiteiden välisen siirtymän avulla ihminen voi vapauttaa kerroksia oman itsensä tieltä ja löytää oman ainutlaatuisuutensa sekä erityisen kauneutensa (Harjukoski 2012, 105–106.)

Myös Tammi (2011, 49) mainitsee ekspressiivisen taidetyöskentelyn monitaiteisuuden. Taiteen avulla on tarkoitus käsitellä tiedostettuja ja tiedostamattomia tunteita ja kokemuksia, näin taide on apukeino kasvun tukemiseen ja parantamiseen. Ekspressiivisessä taidetyöskentelyssä pääpaino on prosessissa ei niinkään taiteen tekemisen taidossa tai tuotoksessa. Myös luovuudella ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys työskentelyssä. Taidetyöskentelyssä on oleellista prosessiin luottaminen ja tilan antaminen luovuudelle. Tammi (2011, 49–51) summaakin: *”Jotta voi löytää omat luovat voimansa, täytyy uskoa, että itsellä on kyky tehdä jotain merkityksellistä. Parhaat tulokset syntyvät, kun on läsnä ja vastaanottavainen sille, mikä prosessissa tulee luonostaan.”*

4.3.2 Tiedonkeruu menetelmät

Sosiaalipedagogisessa innostavassa toiminnassa kaiken toiminnan lähtökohdaksi on mahdollista ihmisen oma osallistuminen niihin prosesseihin, joita työssä toteutetaan. (Nivala & Ryyänen 2019, 196) Tämän takia päädyin aloittamaan toiminnan kartoittamalla osallistujien toiveita sekä ajatuksia tulevasta työpajasta. Alkukartoitus (liite) toimisi hyvin tulevien työpajojen suunnannäyttäjänä eri luovien menetelmien valinnassa. Alkukartoitus virittää myös nuoria pohtimaan omaa lähtötilannettaan, unelmiaan sekä mahdollisia esteitään. Peilaan sitä myös työpajojen jälkeen tehtävään temahaastatteluun sekä havainnointiin.

Alkukartoituksella pyrin saamaan selville miksi osallistuja tuli Taiteiden Tarinaksi-ryhmään ja mitä toiveita/ odotuksia hänellä on toiminnalta. Sen lisäksi

halusin tietää, mitkä ovat osallistujan vahvuudet ja onnistumiset, minkälaisia esteitä/ haasteita osallistujalla on ja missä haluaisi vielä kehittyä. Lopuksi kartoitin sitä, miten osallistuja kokee ryhmätyöskentelyn, millaisia unelmia osallistujalla on, millaisesta taidetyöskentelystä hän pitää ja millaisia aikaisempia kokemuksia osallistujalla on. Viimeisessä kohdassa nuori sai vielä kertoa vapaasti omia ajatuksiaan taidepajaan liittyen.

Taidetyöpajan aikana käytin aineistonkeruumenetelmänä myös havainnointia. Havainnointi kohdistuu ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen, sekä ihmisten verbaaliseen ja nonverbaaliseen viestintään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) Menetelmä on hyvä tapa saada tietoa osallistujasta yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Havainnointi toimii myös hyvin olosuhteissa, joissa tilanteen luonne on ennakoimaton tai muuttuu nopeasti, kuten vuorovaikutustilanteet ryhmässä (Vilkka 2015, 143–144.) Havainnoinnilla sain tietoa myös mahdollisista tunnekokemuksista liittyen taide – ja ryhmätyöskentelyyn. Valli ja Aaltonen (2015, 149) mainitsevat, että havainnoinnin avulla voidaan saada kuvailevaa tietoa syventämään haastatteluaineistoa ja juuri tähän pyrinkin. Aineiston keruun lisäksi käytän havainnointia myös eri pajakertojen sisällön suunnittelussa.

Muina tiedonkeruu menetelminä käytän yksilön teemahaastattelua. Vilkka (2015) mainitsee, että teemahaastattelussa kehittämisen tavoitteesta poimitaan keskeiset aiheet, joita haastattelussa olisi välttämätöntä käsitellä. Tavoitteena haastattelussa olisi, että kaikista teemoista vastaaja voi antaa oman kuvauksensa ja haastatteluaiheet on käsitelty vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä. Vilkka (2015) nostaa esille, että haastattelijan tehtävänä on huolehtia, että haastateltava pysyy asetetuissa teemoissa (Vilkka 2015, 124–126.)

Valli ja Aaltonen (2015, 29) tuovat esille, että teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen määrätty. Haastattelusta kuitenkin puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että kaikki teema-alueet käydään läpi, mutta niiden laajuus tai tarkka järjestys vaihtelevat haastattelusta toiseen. Koska tavoitteena on kehittää Ohjaamon toimintaa sekä nuorille tarjottavaa taidetoimintaa, haastattelun myös ohjaamon työntekijää osallistuvien nuorien lisäksi.

5 KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS

5.1 Taidetyöpajojen suunnittelu

Taidetyöpajojen suunnittelu lähti liikkeelle keväällä 2020 siitä, että määrittelin suunnilleen osallistujia määrän n. neljään tai viiteen henkilöön, ikätason yhdessä Ohjaamon työntekijän kanssa sekä kertojen määrän. Alun perin suunnittelin pitäväni kahdeksan kertaa, jotta voisimme tehdä monipuolisesti innostavia taideharjoituksia, tutustua kunnolla toisiimme ja näin hyötyä ryhmätyöskentelystä sekä ehtisimme yhdessä suunnitella ja pitää loppujuhlat. Koska Korona-virus epidemia viivästytti pajatoiminnan alkua, jouduin vähentämään pajakertoja viiteen. Tämä loisi haasteita vuorovaikutuksen ja luottamuksen synnylle sekä nuorten innostamiselle. Mielestäni kuitenkin jo nämä viisi kertaa antaisi tietoa taidepajan soveltumiseen osaksi Ohjaamo-toimintaa ja toisaalta voisi antaa nuorille innostavan kokemuksen luovasta toiminnasta, omista voimavaroista sekä mahdollisuuksista.

Suunnitellessani pajoja pidin tärkeänä, että myös minä sekä nuorisotyöntekijä Tahvanainen osallistuisimme työskentelyyn, jotta toiminta olisi mahdollisimman luontevaa ja tasavertaista. Sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohtana on osallistavat sekä rohkaisevat toimintatavat, joilla nuoria autetaan tutustumaan, luodaan tilaa vuorovaikutukselle sekä kehitetään ja ylläpidetään yhteenkuuluvuuden tunnetta. On tärkeää, että osallistujat ovat aina toiminnan luoja passiivisen vastaanoton sijaan (Nivala & Rynänen 2019, 206.) Halusin siis luoda kokemuksen yhteisestä projektista, johon jokainen voi vaikuttaa, sen sijaan että olisin vain ohjannut tai tarkkaillut osallistujien toimintaa. Yhteinen, niin kasvattajan kuin kasvatettavankin, luova tekeminen myös rakentaa dialogia, luottamusta sekä vahvistaa vuorovaikutuksellista suhdetta (Nivala & Rynänen 2019, 216.)

Koska taiteessa on tärkeää antaa osallistujan itsenäiselle työskentelylle riittävästi aikaa ja tilaa valmistautua työhön oman rytmin mukaan (Rankanen ym. 2007) valitsin työpajan pituudeksi kaksi tuntia. Myös innostamisen teemasta nousevalle dialogille sekä oman tekemisen reflektoinnille tulisi jäädä aikaa.

Ajatuksena oli, että jokaiselle pajakerralle on oma teemansa, joiden avulla pystyisin innostamaan nuoria. Näitä teemoja oli ryhmään tutustuminen, oma minä, omat vahvuudet ja unelmat. Valitsin nämä teemat koska, niiden kautta nuorella on mahdollisuus ilmaista ja ymmärtää ajatuksiaan ja toisaalta unelmien ja haaveiden avaaminen taas auttaa tiedostamaan hyvinvoinnin esteitä tai toiminnan rajoituksia. Innostamiseen kuuluu myös saavutusten juhlistaminen yhdessä, minkä jälkeen katseen voi siirtää kohti tulevaa (Nivala & Ryyänen 2019, 206–207.)

Koska tavoitteena innostamisessa on tukea osallistujan henkilökohtaista kasvuprosessia, omien ajatusten ilmaisemista sekä omaehtoisen luovan toiminnan tarkastelua, halusin jättää eri teemojen työskentelymenetelmät mahdollisimman avoimiksi.

Suunnittelin jokaiselle pajakerralle samankaltaisen struktuurin, jotta toiminta pysyisi kasassa ja olisi jokaiselle osallistujalle selkeä. Pajakertojen rakenteen lainasin Malte-Colliardilta ja Lamposelta (2013, 35). He esittelevät päihde- ja mielenterveyskuntoutujille suunnatun Värehtelyä väreistä-työpajamallin, jonka tavoitteena on ollut tarjota matalankynnyksen mahdollisuus kuvalliseen ja toiminnalliseen työskentelyyn. Työmenetelminä käytetään mm. maalausta, piirtämistä, muovailua sekä rentoutusharjoituksia ja musiikkia.

Mallin mukaisesti kävimme aluksi läpi kuulumiset, sen jälkeen orientoituimme työskentelyyn erilaisin toiminnallisina menetelmin. Orientoitumisella tarkoitetaan valmistautumista varsinaiseen taidetyöskentelyyn. Tässä vaiheessa taidekeskeiselle työskentelylle on tyypillistä käyttää kehotyöskentelyä tai muita taide- muotoja johdattelemaan henkilöä kuvantekoon ja helpottamaan työskentelyn aloittamista (Rankanen ym. 2007, 91–92.) Itse käytin paljon musiikkia, ajatusten kirjoittamista sekä yhteistä keskustelua aiheesta.

Orientoitumisen jälkeen keskityimme ekspressiiviseen taidetyöskentelyyn, jonka sisältöön vaikutti osallistujien omat toiveet ja omat ideani sekä kirjallisuudesta poimitut luovat menetelmät kuten maalaaminen, runojen kirjoittaminen sekä valokuvaaminen. Taiteellisen työskentelyn motivaatiotekijänä toimi

uteliaisuus, joka johdatti osallistujaa tutkimaan, kokeilemaan ja löytämään uusia toimintatapoja. Työskentelyn kautta myös kykymme, toiminnan mahdollisuutemme sekä ymmärryksemme lisääntyvät (Rankanen ym. 2007, 95.)

Lopuksi päätimme toiminnan ryhmän loppukeskusteluun sekä oman työn reflektointiin. Rankanen ym. (2007, 97–165) puhuu prosessin liittämisvaiheesta, jossa etsitään prosessin aikana koetusta ja jaetusta yhteyksiä arkeen, itseen ja ihmissuhteisiin. Hän nostaa esille neljä esteettisen analyysin askelmaa, jotka on hyvä ottaa huomioon taidetyöskentelyn reflektoinnissa: 1.) Työn pinnan tarkastelu, eli mitä tekijä näkee valmiissa työssä, 2.) muodon antaminen eli mitä tavoitteli työllä, 3.) tekemisen kokemus eli mitä koki, aisti tai tunsi, 4.) merkityksen anto eli mitä työ sanoo ja millä tavalla se on tärkeä.

Ensimmäiselle kerralle suunnittelin ryhmään tutustumisen sekä taidetyöskentelyyn tutustumisen. Halusin aloittaa kahvitteletuskella, jossa saisimme rauhassa tutustua toisiimme, rikkoa alkujännitystä ja pystyisimme täyttämään alkukartoituslomakkeet rauhassa. En tuntenut lainkaan entuudestaan osallistujia, joten mielestäni oli luontevampaa tutustua heihin rennon kahvitteletuksen lomassa.

Orientoituminen ryhmään tutustumisessa tapahtui lankarullamenetelmällä, jota olin itse päässyt kokeilemaan sosiaalipedagogiikan kurssilla. Päädyin tähän menetelmään, koska olin itse kokenut sen helppona tapana aloittaa uudessa ryhmässä. Tämän jälkeen suunnittelin taidetehtävän, jossa ideana oli tutustua taiteeseen helpolla ja kevyellä tavalla piirtämällä joko liiduilla tai puuväreillä ensin omaan paperiin ja tämän jälkeen aina vuorollaan toisten papereihin. Painotin, että työn tuli olla abstrakti tai muutoin todella vaivaton työstää. Tarkoituksena oli luoda kuvioita, värejä ja antaa kynän vain viedä ilman suorituspaineita. Tämänkaltaisen työskentelyn tarkoituksena on edesauttaa ryhmäytymistä sekä hälventää taidetyöskentelyyn liittyvää itsekriittisyyttä. Reflektoinnissa tarkastelimme töitä keskustellen ja etsimme töistä itseä eniten puhutelleet kohdat.

Haasteena ensimmäiselle kerralle oli se, etten tuntenut entuudestaan ryhmäläisiä ja sain vasta silloin jaettua heille alkukartoituslomakkeet. Tämän takia suunnittelin tämän kerran todella tarkasti ja pohdin millaisin keinoin, saisin

nuoret innostumaan taidetyöskentelystä sekä motivoisin heidät myös jatkaamaan ryhmässä. Tärkeää oli myös luoda turvallinen ja kritiikitön ilmapiiri. Rankanen ym. (2007, 105) nostaa esille asenteen, jossa: *”oman sisäisen maailman löytäminen on tärkeintä”* sekä vertailun ja arvioinnin hälventämisen ajatuksella: *”kaikki kuvat ovat hyviä.”* Tärkeää on tähdentää, ettei taiteellista suoritusta odoteta eikä vaadita vaan oleellisinta on keskinäisen turvallisuuden tunteen ja luottamuksen rakentaminen.

Seuraavat kerrat pyrin suunnittelemaan vasta edelliskerralta saadun palautteen sekä alkukartoituksesta nousseiden toiveiden jälkeen. Tällä tavoin tukisin nuorten osallisuutta sekä antaisin tilaa mielikuvitukselle ja jokaisen omalle luovalle prosessille. Suunnitteluun vaikutti myös paljon osallistujien sitoutuminen toimintaan sekä mahdolliset pois jäämiset mm. sairauden tai vaikkapa sateisen sään takia. Haasteena olikin, etten tiennyt kuinka monta osallistuu kulloinkin pajaan tulisi.

5.2 Taidetyöpajojen toteutusvaihe

Taidetyöpajojen toteutusvaihe alkoi Ohjaamolla syksyllä 2020 nimellä Taiteiljen Tarinasi. Seuraavassa esittelen työpajakertojen kulkua sekä niistä nousseita havaintoja. Liitteeseen 1 olen koonnut taidepajoista selkeän oppaan, josta löytyy jokaiselle kerralle toimintarunko, valokuvia taideteoksista sekä ideoita, joita lukija voi halutessaan hyödyntää omassa työskentelyssään. Oppaan tavoitteena on mallintaa yksi tapa toteuttaa sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuvaa taidepajatoimintaa nuorten kanssa ja antaa ohjaajille ideoita vastaavanlaiseen työhön.

5.2.1 Tutustutaan toisiimme!

Aloitimme tämän kerran kahvitelulla, johon olin varannut myös pientä syötävää. Ilmoittautuneita oli ollut viisi, mutta heistä saapui paikalle kaksi nuorisotyöntekijä Tahvanaisen lisäksi. Kahvitelun lomassa kerroimme omat nimemme ja juttelimme kevyesti nuorten arjesta. Mielestäni luonnollinen kahvi hetki vapautti tunnelmaa ja laukaisi selvästi osallistujien jännitystä. Täytimme myös alkukartoitukset sekä kerroin opinnäytetyöstäni. Koska innostamisen ta-

voitteena on vahvistaa ryhmään kuulumista sekä tukea ryhmää jatkamaan tavoitteellista toimintaa myös itsenäisesti ja omaehtoisesti (Kurki 2000, 25) loin myös Whatsapp-ryhmän, joka antaisi tähän mahdollisuuden. Whatsapp olisi myös luonteva tiedonjaon väline.

Alkukartoituksen kysymys omista haasteista/ kasvunpaikoista osoittautui epäselväksi osallistujien mielestä, joten korjasin kysymystä selkeämmäksi. Alkukartoituslomake antoi muutoin hyvää pohjaa tuleville pajoille sekä kehittämistyölleni. Kartoituksesta selvisi, että osallistujat pitävät kirjoittamisesta, kuvataiteesta sekä valokuvauksesta. Toisaalta draamaa ei niinkään toivottu. Jokainen osallistuja kertoi tullessaan toimintaan avoimin mielin sekä kokeilun halusta. Yksi vastaajista toivoi myös löytävänsä ystäviä:

Tulin avoimin mielin mukaan hakemaan uusia kokemuksia ja haasteita. Toiveita ja odotuksia on, että tapaisin/tutustuisin uusiin ihmisiin.

Kartoituksen pohjalta päädyin pitämään pääpainon kuvataiteessa, kirjoittamisessa sekä valokuvaamisessa. Toiminnan karsimispäätöstä tuki myös se, että halusin kokoontumisista kiireettömiä. Ensimmäisellä kerralla osallistujat kokivat myös alkukahvittelet tärkeinä, joten päädyin aloittamaan jokaisen kerran jollain pienellä suolaisella sekä kahvilla. Tämä rentoutti ilmapiiriä sekä auttoi toisaalta jaksamaan työskentelyä paremmin ilman nälän tunnetta. Koska kahvittelessa pääsimme jakamaan kuulumiset sekä pohtimaan sen kertaista työtä, orientoitumisvaihe pystyi olemaan melko lyhyt.

Ensimmäisellä kerralla kahvittelevien jälkeen teimme suunnitelman mukaisesti lankarulla - tutustumisen. Kävimme piiriin ja kerroimme, millainen tunnetila kulakin oli ja mikä mahdollisesti sai tänään iloiseksi ja mikä harmitti. Harjoituksen ideana on pohtia omia tunnetiloja, rohkaista ilmaisemaan itseään ja omia ajatuksiaan sekä tutustuttaa ryhmäläisiä toisiinsa.

Harjoituksen jälkeen lähdimme saliin, jossa olin laittanut lattialle A3 papereita. Kerroin, että tarkoituksena oli piirtää paperiin musiikin aikana ihan mitä mieleen tulee ja musiikin loppuessa siirtyä jatkamaan vasemmanpuoleisen työtä. Painotin, ettei työnjälkeä arvosteltaisi ja työssä voisi tehdä vain värejä tai muotoja, jos ei halunnut piirtää mitään kuvaavaa. Kerroin, että tavoitteena oli saada oma luovuus käyntiin ja rentoutua taiteen avulla. Musiikiksi valitsin YouTubesta löytyvää meditaatiomusiikkia, jota jakaa Soothing Relaxation-sivusto. Työskentely tapahtui hiljaisuudessa, jotta jokainen pystyi rentoutumaan ja keskittymään paremmin omiin ajatuksiinsa.

Kuva 1 Yhdessä luotu taideteos aiheena ”Tutustutaan toisiimme!”

Kun jokainen oli päässyt takaisin oman työnsä ääreen, sai sitä vielä muokata haluamallaan tavalla. Tämän jälkeen tarkastelimme hetken töitä ja osallistujat saivat kehysten avulla valita oman lempikohtansa. Keskustelimme siitä, miksi oli valinnut tämän kohdan ja miltä työskentely tuntui. Reflektoinnissa nousi esille, että työskentely oli aluksi tuntunut haasteelliselta ja omasta itsekriittisyydestä oli melko vaikea päästä irti. Puhuimmekin siitä, että nyt oli mahdollisuus luoda taidetta ilman arvostelua ja kaikenlaiset tunteet olisivat sallittuja. Korostin, ettei olisi oikeaa tai väärää vastausta, eikä myöskään taidetta voisi tehdä väärällä tavalla.

Koska sosiokulttuurisessa innostamisessa on oleellista, että toiminta suunnitellaan aina jäsenten ehdoilla ja prosessin vaiheet tulisi toteuttaa yhdessä (Nivala & Ryyänen 2019, 206) innostajana minun roolini olisi saada liikkeelle sosiaalisia prosesseja ja toisaalta olla esimerkkinä avoimeen sekä ideoita ja vahvuuksia herättelevään keskusteluun ja tekemiseen. Innostajan tehtävänä on ”johtaa johtamatta” eli pitää olla riittävästi dynaamisuutta yllyttämiseen ilman

määräilyä. Minun tulee myös hyväksyä ryhmäläisten tekemät aloitteet (Kurki 2000, 83), minkä takia kerroinkin ottavani mielelläni vastaan ehdotuksia ja toisaalta annoin vapauden valita, millä välineillä ja miten toteuttaisi sen kertaisen työn. Lopuksi mainitsin, että pitäisimme työpajan päätteeksi juhlat, joiden suunnitteluun voisi myös jokainen osallistua.

5.2.2 Kuka minä olen? 1. kerta

Tälle kerralle olin antanut kotitehtäväksi etsiä itselle tärkeä kuva, joko omasta itsestä tai jostain itselle tärkeästä asiasta. Tehtävänä oli liimata kuva isolle paperille ja piirtää/ maalata sen ympärille itselle tärkeitä asioita tai asioita, jotka kertovat jotain omasta itsestä. Valitsin tämän työskentelytavan, koska se antoi mahdollisuuden pohtia sitä, kuka on sekä vahvistaa omaa identiteettiä. Myös alkukartoituksessa esille nousseet toiveet tukivat tämän kaltaista työskentelyä. Kysyttäessä, missä asioissa nuoren tulisi kehittyä ja kasvaa, yksi vastaajista mainitsi, että:

Vahvistaisin identiteettiäni. Haaste minäkuvan vastaaminen todellisuuteen.

Tämän kaltainen työskentely tuki myös innostamisen tavoitteita. Tavoitteena innostamiselle on tukea ja saada liikkeelle niitä kykyjä, jotka ovat jo olemassa, vaikka ne olisivat heikot tai tiedostamattomat. (Kurki 2000, 23) Jotta ihminen pääsisi liikkeelle ja voisi löytää omia vahvuuksiaan, tulee hänen tuntea itsensä ja asiat, jotka ovat itselle tärkeitä. Ekspressiivisen taidetyöskentelyn näkökulmasta taidetyöskentely ja teoksen vastaanottaminen sekä sen herättämien havaintojen, ajatusten ja tunteiden jakamisen kautta voi tuntea olevansa olemassa maailmassa ja etsiä ja muotoilla itselle henkilökohtaisia merkityksiä. (Rankanen ym. 2007, 114)

Alun kahvittelemisen aikana kävimme taas läpi päivän hyvät ja huonot uutiset. Yksi osallistuja oli jäänyt pois ja kaksi uutta oli tullut paikalle. Yhteensä osallistujia oli siis kolme minun ja Annin lisäksi. Työskentelimmekin tällä kokoonpanolla viimeiseen pajaan kertaan saakka. Koska osallistujat eivät tunteneet toisiaan, pidimme vuorovaikutusta yllä Annin kanssa. Kahvittelemisen jälkeen jokainen sai kertoa tuomastaan valokuvasta. Tämä selvästi purki jännitystä ja vahvisti ryhmän vuorovaikutusta. Keskustelu oli avointa ja kannustavaa ja ohjasi hyvin tu-

lemaan työskentelyyn. Vaikka keskustelussa nousi myös jokaisen henkilökohtaisia haasteita esille, kokonaisuudessaan töihin tuli myönteinen ilmapiiri. Kysyin osallistujilta, halusivatko he tehdä työn hiljaisuudessa vai jutellen ja toiveena oli saada keskustella työn lomassa. Yksi ryhmäläisistä halusi tehdä työtä rauhassa ja tämä mahdollistui siirtymällä muusta ryhmästä kauemmas. Jotta tunnelma olisi ollut mahdollisimman rauhoittava käytin taas taustalla meditaatiomusiikkia, jota jakaa Soothing Relaxation-sivusto.

Joutuimme toteamaan, että kaksi tuntia tälle työlle oli liian lyhyt aika. Sovimme ryhmän kanssa, että jatkaisimme tätä työtä seuraavallakin kerralla. Työ oli selvästi ollut motivoiva ja sen kautta saimme pohdittua elämää yleensä ja sitä, mitkä asiat olivat itselle tärkeitä. Loppurefleksioinnissa nousi esille, että pajasta oli jäänyt positiivinen olo ja tunnelma oli ollut myönteinen.

5.2.3 Kuka minä olen? 2. Kerta

Tällä kerralla jatkoimme osallistujien toiveesta ”Kuka minä olen?”-työtä. Paikalle saapui vain yksi neljästä osallistujasta Annin ja minun lisäksi. Syynä tähän oli luultavimmin todella kova kaatosade, joka hankaloitti jalan tai pyörällä tulemistä. Kävimme hyvät – ja huonot uutiset läpi kahvittelun lomassa ja jatkoimme työskentelyä heti tämän jälkeen.

Kuva 2 Kuka minä olen?

Tällä kerralla työn ohessa meillä virisi paljon keskustelua tunteista ja siitä, millä tavalla toivoisi kehittyvänsä. Osallistuja käytti paljon aikaa pohdiskeluun ja työnsä tarkasteluun. Työ viritti paljon ajatuksia omasta vapaa-ajasta sekä mm. perhe-elämästä ja elämän kokemuksista. Tunnelma oli rento ja toisaalta osallistujien vähäisyyden takia, paikalla tulleella oli hyvin aikaa jakaa omia ajatuksiaan meille. Huomasimme, että aika kului taas todella nopeasti ja osallistuja koki, että joutui ”hutaisemaan” työn valmiiksi. Tämä aiheutti hänessä turhautumista ja ärtyneisyyttä. Keskustelimmekin, että nyt työn tavoitteena ei ollut tehdä täydellistä vaan lähinnä pohtia omaa itseä työn kautta. Mietimme myös, miksi ”hutaiseminen” oli aiheuttanut niin voimakkaan tunnereaktion ja voisiko tunteen laukaista joillain keinoin.

Koska kuvantekemisen kautta voi konkreettisesti materiaalisella tasolla käsitellä sekä keholle tavallisia reagoititapoja että omia ajattelumalleja ja niiden yhteyttä tunnekokemuksiin (Rankanen ym. 2007, 119-120) tämän kaltainen turhautuminen ja negatiivinen kokeminen voi myös toimia eteenpäin vievänä kokemuksena.

5.2.4 Unelmani!

Tällä kerralla toteutimme unelmakartan kollaasityönä. Design.org sivustolla mainitaan kollaasityöskentelyn olevan hyvä keino herätellä luovuus ja toisaalta työntää henkilöä kohti uusia ja innovatiivisia paikkoja. (<https://www.design-kit.org/methods/collage>) Aloitimme työskentelyn rentoutusharjoituksella, jossa jokainen sai hiljaa mielessään pohtia omia unelmiaan ja sitä, mitä toivoo tulevalta. Musiikkina taustalla oli taas sama meditaatiomusiikki, mitä olin käyttänyt aikaisemminkin. Rentoutuksen jälkeen jokainen sai lähteä valokuvaamaan

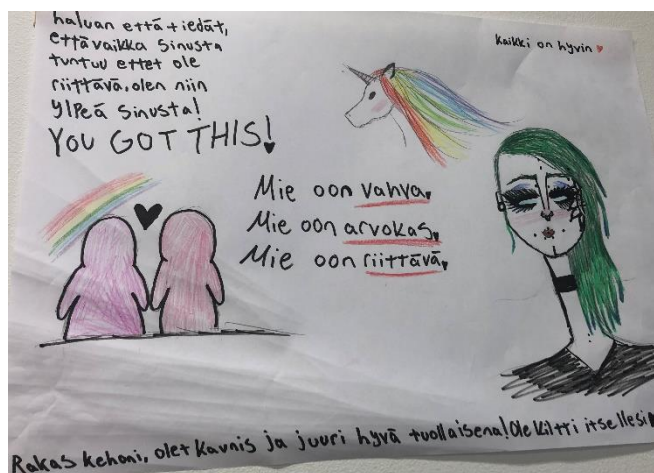

Kuva 3 Unelmani! Kuvakollaasi

sekä ulkona, että Ohjaamon tiloissa. Kuvien tuli symboloida sitä, mitä oli unelmoinut tulevaisuudelta. Kun valokuvat oli otettu ja tulostettu, jokainen sai luoda niistä kollaasin, johon sai myös kirjoittaa runoja tai ajatelmia, jotka liittyivät aiheeseen. Valitsin valokuvaamisen tähän työhön välineeksi, koska sitä oli toivottu alkukartoituksessa. Ekspressiiviseen taidetyöskentelyyn kuuluu taiteen eri menetelmien yhdistäminen ja koin, että kirjoittaminen tuki hyvin tätä työskentelyä.

Yksi osallistuja halusi tehdä työn piirtämällä koska koki piirtämisen luontevampana. Annoin tähän tietenkin luvan ja kannustin häntä toteuttamaan työn omalla tavallaan. Lopuksi refleктоimme sitä, miltä työskentely oli tuntunut ja toisaalta jokainen sai kertoa omista unelmistaan. Kerroin, että työtä saisi jatkaa halutessaan seuraavalla kerralla tai kotona.

Loppukeskustelussa nousi esille, että kollaasin teko oli tuntunut melko vaivattomalta. Yksi osallistujista halusi yhdistää tämän kollaasityön ensimmäiseen Oma minä-työhön ja lopulta tästä työstä tulikin prosessinomainen oman itsen sekä ajatusten ja unelmien pohdinta-alusta hänelle. Innostamisen yhtenä tavoitteena on vahvistaa autonomisia ja vapaita suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden valita elämän suuntaa ja toimintojaan vapaammin. Innostamisessa pyritään herättämään ja motivoimaan yksilöitä kasvattamaan itse itseään. (Kurki 2000, 25) Siksi koin erittäin positiivisena sen, että osallistujat löysivät tapoja ilmaista itseään omalla tavallaan ja sen lisäksi loivat uusia tapoja toteuttaa antamiani aiheita.

Kuva 4 Unelmani! piirrettynä

Osallistuja, joka teki unelma työn piirtäen, kertoi, että usein tämänkaltaiset työt muuttuvat hänellä kannustustauluiksi. Tästä heräsi keskustelua siitä, että teoksiin kannattaakin palata uudestaan, jolloin ne voivat auttaa haastavina hetkinä ja toisaalta kannustaa eteenpäin silloin, kun ei jaksaisi. Tammi (2012) tuo esille Knillin (1999) ajatuksen siitä, että taidetyöskentelyssä tehdyt työt voivat olla tekijälleen merkityksellisiä hänen jokapäiväisessä arjessansa. Kuvat voivat toimia ikään kuin toteemeina tai tekstit mantroina, kun niihin palaa joinain erityisinä hetkinä. (Tammi 2012, 18)

5.2.5 Tunteiden kaksi puolta- mandala ja loppujuhla

Tähän työhön sain idean Tammen (2012) Ekspressiivisen taidetyöskentelyn menetelmä kirjan Mandala-työstä. Tammi (2012) tuo esille, että Mandala on hyvä keino käsitellä oman elämän eri puolia ja tai minäkuvan eri puolia kuten sisäistä ja ulkoista tai kaunista ja rumaa. (Tammi 2012, 16) Ennen kuin aloitimme Mandalan teon, keräsimme kaikki pajassa tehdyt työt seinälle ja juhlistimme saavutuksiamme kohottamalla Pommac – lasilliset, koska sosiokulttuuriseen innostamiseen kuuluu toteutetun toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen arviointia sekä saavutusten juhlistamista yhdessä. (Nivala & Ryytänen 2019, 206) Olin kysellyt edellisillä kerroilla, miten kukin haluaisi juhlistaa pajatyöskentelyä. Osallistujilla ei kuitenkaan virinnyt aiheesta ideoita, joten Anni ehdotti taidenäyttelyä ja jotain hyvää syömistä. Olinkin valmistanut pizzaa sekä tuonut karkkeja, joiden ääressä herkuttelimme samalla, kun pohdimme matkaamme taidepajassa. Aloitus keskustelun sijaan reflektioimme omia töitämme sekä pohdimme, mitä myönteistä löysi myös toisten töistä. Töiden tarkastelu, pohtiminen sekä oman onnistumisen huomaaminen edesauttoi osallistujien itsekasvatusta, jossa pyritään kehittämään itseään, oppimaan uusia asioita, kasvamaan ihmisenä sekä ymmärtämään itseä paremmin. (Nivala & Ryytänen 2019, 201) Koska innostamisessa on tärkeää, että osallistujan kasvuprosessi jatkuisi myös työpajan loputtua eli ”*Toiminnassa pyritään siihen, että ihmiset itse löytäisivät äänensä*” (Kurki 2000, 137), niin pohdimme myöskin, millä tavoin jokainen voisi jatkaa hyvin alkanutta luovaa tekemistä tästä eteenpäin.

Reflektointia jatkoimme myös aikaisemmin mainitsemani Mandala-työllä, johon tuli pohtia sen hetken haastavia sekä myönteisiä tuntemuksia. Mandalaa sai työstää joko pohtien työpajan herättämiä tunteita tai yleensä nivoa se omaan sen hetkiseen tunnetilaan. Kannustin osallistujia valitsemaan vesivärit, sillä nyt tarkoituksena oli myös päästää irti täydellisyydestä ja vain heittäytyä työhön. Yksi osallistujista halusi kuitenkin pidättäytyä tusseissa ja tietenkin annoin hänelle mahdollisuuden tähän. Valitsin taustalle saman meditaatio musiikin, mitä olin käyttänyt tähänkin saakka, teimme työn hiljaisuudessa.

Kuva 5 Tunteiden kaksi puolta - Mandala

Mandala-työn purkaminen auttoi osallistujia huomaamaan itsessään myös sen hetken myönteiset tunteet sekä työpajan aikana nousseet hyvät kokemukset. Yksi osallistujista mainitsikin, että pystyi tähän viimeiseen työhön heittäytymään jo paljon paremmin, kuin ensimmäiseen eikä miettinyt lähellekään niin paljon sitä tulisiko työstä tarpeeksi hyvä. Ilmapiiri loppujuhlassa oli iloinen ja vuorovaikutus avointa. Tästä olisi hyvä jatkaa taidemenetelmien hyödyntämistä sekä mahdollista pajatoimintaa myöhemminkin.

6 TULOKSET

6.1 Osallistujien kokemuksia taidetyöpajasta

Osallistujat kokivat taidetyöpajan yleisesti myönteisenä kokemuksena. He kuvasivat taidepajaan osallistumista mukavana, mikä välittyi myös havainnoinnissani. Yksi osallistuja mainitsi myös, että oli tosi kiva käydä ja vaikka paja jäi lyhyeksi, niin tykkäsi siitä. Useimmat osallistujista olivat alkukartoituksen mukaan tulleet toimintaan avoimin mielin tai toiveena oman luovan tekemisen lisääminen. Tämä toteutuikin hyvin pajassa ja myös ryhmässä tehty työskentely

koettiin mukavana. Yksi osallistuja oli kokenut ensimmäisellä kerralla hieman alkujännitystä, mutta kertoi, että olo oli helpottunut ajan myötä. Jännitys johtui osallistujan mukaan siitä, ettei aikaisempaa kokemusta taiteen tekemisestä ollut paljoakaan. Jokainen osallistuja olisi myös mielellään jatkanut pajassa, jos tähän olisi ollut mahdollisuus.

Et kyl mä niinku ihan avoimin mielin oon lähteny tällasiin mukaan, mitä täs nyt on järjestetty niinku iteksee himassa ei välttämättä tulis läheskää niin paljon. Et kyl mie ihan mielellään voisin tulla tämänöseen jatkossakin.

Toisaalta kuitenkin pajatyöskentely oli osalla lisännyt myös kotona tehtävää taiteilua, ja rima piirtämiseen tai maalaamiseen oli madaltunut. Kysyttäessä, oliko oppinut mitään uutta pajassa, yksi osallistujista mainitsi, että:

Sit just opin sen, et tota just sillee, et vaik ei oo taiteellinen ni silti pystyy ihan hyvin. Laski just sitä kynnystä siihen. [taiteen tekemiseen]

Laitinen (2017, 30) tuo tutkimuksessaan esille taiteen positiiviset vaikutukset mm. mielialaan, stressin kokemiseen ja hallintaan sekä tunteisiin. Taiteen on todettu myös voivan tuoda elämään iloa sekä tyytyväisyyden tunnetta. Pajojen reflektoinneissa tulikin usein esille, että työskentely oli auttanut unohtamaan kiireen sekä mahdollisesti päässä pyörineet ahdistavat asiat. Toisaalta taiteen teko antoi myös mahdollisuuden pohtia omaa elämää ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Kysyttäessä, millaisia ajatuksia taidetyöskentely oli herättänyt, yksi vastaajista mainitsi, että rohkeus unelmoida ja heittäytyä oli lisääntynyt:

Laitoin siihen sellasii kuvia, et uskaltaa, et uskaltas unelmoida ylipäätänsä tai uskaltas tavotella se on semmosta, et kykenis sellaseen.

Tavoitteenani taidepajalle oli innostaa nuoria löytämään omia voimavaroja sekä vahvuuksia, joita voisi hyödyntää oman elämänsä rakentamisessa. Taidetyöskentely lähti liikkeelle aina osallistujan omasta kokemuksesta ja sen herättämistä tunteista sekä ajatuksista. Sava (2006, 51) tuo kuitenkin esille, että pelkkä kokemus itsessään ei koskaan riitä kehitykseen ja uuden oppimiseen.

Sen lisäksi tarvitaan lisääntyvään tiedostamiseen ja ymmärtämiseen suuntaavaa toimintaa eli pohdintaa yhdessä muun ryhmän kanssa sekä yksin. Osallistujat olivatkin pitäneet reflektointi osuudesta ja kokivat, että myönteisen palautteen saaminen oli tuntunut hyvältä ja pidemmällä ajalla olisi voinut myös kasvattaa itsetuntoa.

No kyl se tavallaan toi sellasta niinku en tiedä mikskä sitä pitäis kutsuu, niinku itsevarmuutta ja sellasta, et tuli ihan hyvä olo, ku sai muilt sellast positiivista palautetta.

Laitinen (2017) toteaaakin, että taiteellisen toimintaan liittyy voimaantumisen kokemuksia: ihminen voi esimerkiksi tunnistaa omia vahvuuksiaan paremmin ja taiteen teko voi myös parantaa luottamusta omiin kykyihin. Pajan salliva ilmapiiri ja osallisuuteen kannustaminen auttoivat osallistujia löytämään oman tavan toteuttaa taidetyöskentelyä. Yksi osallistuja teki yhtä työtä koko pajan ajan ja koki, tämän työn todella mieluisaksi. Kysyttäessä, herättikö tämä taide-työ tekijässä ajatuksia, hän mainitsi, että:

No siis, kyllähän siin oli sitä ajatustyötä aina samalla ja sit niiden sanojen perusteella mitä mä kirjoitin siihen just.

Toinen osallistuja kertoi, että taiteen tekeminen oli vahvistanut omaa tapaa toimia ja tehdä päätöksiä. Hän myös mainitsi, että paja vahvisti ajatusta siitä, että hän haluaa tulevaisuudessakin jatkaa luovan tekemisen parissa.

No ehkä se vahvisti vähän sitä, et mie haluan todellakin niinku, et et miun tulevaisuuteen kuuluu taide.

Koska paja oli ollut ajallisesti melko lyhyt, hurjan isoja muutoksia ei osallistujissa toki tapahtunut. Laitinen (2017, 31) tuo esille, että taiteella voi olla myös suuri vaikutus henkilökohtaisen kasvun sekä identiteetin rakentamisen alueilla. Yksi osallistuja kertoi ymmärtäneensä sen, että voi tehdä asioita myös omalla tavalla ja oman näköisesti sen sijaan, että odottaa muiden kertovan, mitä pitää tehdä.

Hetkellisesti se, että pysty sellai just se viimeks, ku ettei välitä nii hirveesti säännöistä ja tälleen et se voi olla ihan mitä se niinku saa olla se, miun näköstä eikä siit tarvii hirveest et on sellast luvan kyselemistä...

Koska innostamisen metodologinen lähtökohta on aina ihmisten oma osallistuminen sekä vuorovaikutuksessa toimiminen kohti yhteistä päämäärää (Kurki 2000, 88–89) pidin tärkeänä kannustaa osallistujia vaikuttamaan omaan työhön sekä mahdollisesti pajan teemoihin. Haastatteluissa nousi esille, että nuoret kokivat vaikuttamismahdollisuudet omaan työskentelyyn hyvinä. Pajan teemoihin heillä ei ollut tarvetta puuttua eikä uusia ideoita yleisesti syntynyt. Vuorovaikutukseen vaikutti paljon pajan lyhyys sekä ryhmätöiden vähyys. Kysyttäessä olisiko halunnut enemmän ryhmätöitä suurin osa vastasi, että yksilötyöskentely tuntui ihan hyvältä, mutta myös ryhmätyöskentely olisi ollut ihan mukavaa.

Kaikki osallistujat toivat esille, että vuorovaikutukseen oli vaikuttanut paljon rento ja hyväksyvä ilmapiiri, mikä muodostui dialogisuudesta. Oleellista oli tasavertaisuus, luottamus toiseen sekä usko nuorten kykyyn kasvaa ihmisenä. Tämän lisäksi myös taiteella itsellään on vuorovaikutusta vahvistava voima. Rankanen ym. (2007) tuo esille, että henkilökohtaisten kuvien ja tarinoiden jakaminen ryhmässä on omiaan synnyttämään sekä hyväksyviä että vastaanottavaisen yhteisyyden kokemuksia ja luottamusta siihen, että voi tulla huomatuksi omana itsenään. Myös Laitisen (2017, 32) tutkimuksissa on tuotu esille, että osallistava taiteellinen toiminta voi lisätä sosiaalista tukea, luottamusta sekä tarjota osallistujille kokemuksia arvostetuksi ja nähdyksi tulemisesta. Yksi osallistujista mainitsikin vuorovaikutuksesta, että:

Et tuli jotenki tosi hyvä olo tavallaan niistä keskusteluista, tuntu et oli helppo olla siinä.

Alku kahvittelet sekä siinä ohessa tapahtunut kuulumisten vaihto koettiin myönteisenä ja luontevana. Kysyttäessä olisiko kaivannut alkuun enemmän yhteistä ryhmädynaamista toimintaa tai ilmaisutaitoa useimmat mainitsivat, että mieluummin tutustuivat ryhmään juttelun ja kuvataiteen avulla. Osallistujat kuitenkin kokivat, ettei heidän välillensä ehtinyt näin lyhyessä ajassa syntyä

kovinkaan avointa tai läheistä vuorovaikutusta. Havainnoinnissani huomasinkin, että keskustelu tapahtui useimmiten ohjaajien kautta.

Lopuksi halusin vielä selvittää osallistujien mahdollisia toiveita työpajan suhteen. Useimmat mainitsivat, että työpaja olisi saanut vielä jatkua pidempään. Myös kaksi tuntia koettiin melko lyhyeksi ajaksi ja yksi osallistuja olisi toivonut myös pidempää aika työhön orientoitumiseen. Yksi osallistuja olisi myös toivonut monipuolisempia materiaaleja mm. akryylivärejä. Uskon, että tämä olisi toteutunut, jos kertoja olisi ollut enemmän. Muuten pajaan oltiin tyytyväisiä ja jokainen oli saanut pienen kipinän omaan luovaan tekemiseensä joko kuvataiteessa tai kirjoittamisessa.

6.2 Omia kokemuksia taidetyöpajasta

Aloittaessani toimintaa pyrin sisäistämään itselleni innostajan roolin. Tarkoitukseni ei ollut olla opettaja vaan fasilitaattori, jonka tuli luottaa ryhmän kykyyn ratkaista omia haasteita sekä kehittyä eteenpäin. Koska kaikki oli minulle niin uutta, otin opinnäytetyöni myös omana oppimiskokemuksena ja koin, että opin myös osallistujilta paljon. Koin myös yhteistyön Ohjaamon kanssa erittäin antoisana ja omaa osaamistani vahvistavana.

Suurin jännityksen aiheeni oli, saisinko yhtään nuorta osallistumaan pajaani sekä, millä tavoin nuoret sitoutuisivat toimintaan. Lopulta pajaan osallistuneet nuoret olivatkin Ohjaamon asiakaskuntaa tai minulle muutoin tuttuja. Uskon, että nuorten on vaikeaa lähteä tämänkaltaiseen toimintaan, elleivät he tunne entuudestaan muita tai paikkaa mihin menevät. Nuoruuteen kuuluu oman minuuden pohtiminen sekä sisäisen maailman hahmottaminen (Toivakka & Maa-sola 2011, 15), joka näkyi taidetyöskentelyyn motivoitumisena sekä reflektoinneissa. Sain paljon hyviä uusia työkaluja juuri nuorten kanssa käydyistä keskusteluista ja heidän omasta tavastansa toteuttaa eri töitä.

Koin myös sosiokulttuurisen innostamisen menetelmien sisäistämisen erittäin hyödyllisenä. Sosiaalipedagogiikkaan kuuluu vahva empaattisuus sekä ihmisten omien vahvuuksien löytäminen ja tukeminen. Tämä vahvisti omaa arvo-maailmaani ja antoi pohjan sille, miten haluan myös tästä eteenpäin toimia.

Myös Nivalan ja Ryynäsen mainitsevat (2019, 207) peruselementit eli sosiaalinen toiminta, kasvatuksellinen toiminta sekä kulttuurinen toiminta antoivat hyvän mallin pajatoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Olisin toivonut, että paja olisi voinut jatkua vielä pidempään, jotta nuorten välinen vuorovaikutus olisi voinut vahvistua. Koen, että nuoret olisivat myös tarvinneet pidemmän ajan löytääkseen oman paikkansa yhteiskunnasta sekä roolinsa oman toiminnan luojina. Innostajana minun tuli tukea nuoria löytämään omia arvoja sekä vahvistaa positiivisia suhteita. (Kurki 2000, 83–84.) Kuitenkin pajan lyhyys antoi rajalliset mahdollisuudet tämänkaltaiseen toimintaan, enkä ehtinyt tutustua nuoriin kunnolla.

Pajan pohjalta pystyin kuitenkin luomaan ohjausmallin, joka tosin kaipaisi vielä laajennusta ja lisäkehittämistä. Ohjausmalli toimiikin mielestäni lähinnä ideoinnin pohjana tai sellaisenaan, jos kertoja suunnittelisi lisää. Ohjausmallin toteutuksessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon nuorten omat kiinnostuksen kohteet sekä mahdolliset muutokset näiden mukana. Koinkin pajojen prosessimaisuuden mielenkiintoisena sekä antoisana. Toisaalta se kuitenkin lisäsi myös hallitsemattomuuden tunnetta, jonka ajoittain koin haastavaksi. En koskaan voinut olla varma keitä paikalle tulee enkä myöskään, miten osallistujat reagoisivat kunkin pajakerran työskentelyyn tai toisiinsa. Onnekseni ilmapiiristä muodostui myönteinen ja salliva. Myös vuorovaikutus oli positiivista sekä kannustavaa ja myös itse koin, että pystyin luottamaan osallistujien kykyyn luoda omannäköisiä töitä rohkeasti.

Kaiken kaikkiaan koin taidepajan onnistuneena ja opettavaisena kokemuksena. Tavoitteeni mielestäni toteutuivat ja pystyin mallintamaan yhden tavan toteuttaa sosiokulttuurista innostamista luovan toiminnan kautta. Minulla heräsi kipinä tämänkaltaisen toiminnan kehittämiseen ja sain rohkeutta toimia nuorten kanssa innostajana.

6.3 Ohjaamonuorisotyöntekijän kokemuksia taidetyöpajasta

Aloittaessani taidetyöpajaa, sovimme Tahvanaisen kanssa, että hän olisi yksi osallistuja muiden joukossa. Tämä tuki sosiokulttuurisen innostamisen ajatusta yhteisöstä ja yhdessä tekemisestä, jossa jokainen on tasavertainen tekijä. Miellän Ohjaamon yhteisöksi, jossa jokaisen osallistujan subjektiivinen

tunne jakaa yhteisen mielenkiinnon kohteen ja tavoitteen, tässä tapauksessa luovasta toiminnasta innostumisen ja taiteen tekemisen (Kurki 2000, 130). Sava (2006, 48) nostaa myös esille aikaisemmat tutkimukset, joissa on todettu, että ymmärtääkseen taiteen käyttöä nuorten kanssa työskentelyssä ohjaajalla on oltava henkilökohtainen kokemus tämänkaltaisesta työskentelystä. Osallistumalla itse toimintaan nuorisotyöntekijän olisi helpompi ottaa huomioon nuorten tuntemukset sekä pystyä dialogisuuteen. Tavoitteenani oli myös innostaa Ohjaamo hyödyntämään taidetta nuorten kohtaamistyössä, joten omakohtainen kokeileminen ja menetelmän haltuunotto oli todella tärkeää. Tahvanaisen kokemus tukikin näitä tavoitteita:

Toiveessa olis et me voitais käyttää tällasta. [Taidetyöskentelyä]... Et aivan ehattomasti pitää muistutella itelleen niinku sitä, että vaik ei miul oo mitään taideihmisen koulutusta... mut jokaisel on kuitenkin omanlaisensa osaaminen ja sitä voi niinku... tarjota nuorille.

Tahvanainen mainitsi haastattelussa myös sen, miten huomasi omissa havainnoissaan luovan työskentelyn tuovan osallistujista esille aivan uusia puolia ja antoi myös hänelle uutta näkökulmaa nuorista. Kysyttäessä havaitsiko hän itsessään uusia vahvuuksia tai kehittyikö hän jotenkin taidepajatöskentelyn avulla, hän kertoi, että oli pystynyt rauhoittumaan paremmin kuin yleensä ja tunsu kiireettömyyttä tekemisessä.

Miust noi oli ihan älyttömän kivoja koska mie lähin silleen hyvin levollisena joka taidekerran jälkeen pois täältä. Et siin sai jotenki sen päivän niinku nollattuu tosin hyvin...

Hän myös mainitsi, että keskittyminen oli huomattavasti helpompaa, kun sai tehdä käsillä jotain ja hänen oli myös helpompi nähdä oma valoisa puolensa kiireestä aiheutuneen negatiivisen tunteen sijaan.

Ku huomaa itessäni tapahtuneen semmost kroonista vittuuntumista...ni sitte kuitenkin mie tajusin sen, et kyl mie loppupeleissä silti ajattelen hyvin positiivisesti asioista.

Myös Malte-Colliard & Lampi (2013, 8–9) tuovat esille taiteen vaikutukset hyvinvointiin mm. nautinnon tuottajana sekä terveyden ylläpitäjänä. Käytin joka kerralla myös musiikkia kuvataiteen rinnalla, joka tutkimusten mukaan aktivoi aivojen vireystilaa sekä emootioita säätelevää laajaa hermoverkkoa. Laitisen (2017, 30) mukaan tutkimuksissa on saatu näyttöä taiteen merkityksestä myös stressin sietämiseen ja relienssiin, mikä osaltaan voisi mahdollisesti selittää myös Tahvanaisen kokemusta rauhoittumisesta ja toisaalta negatiivisten tunteiden vähentymisestä.

Selvitin haastattelussa myös Tahvanaisen kokemuksia ryhmän vuorovaikutuksesta sekä yleisestä tunnelmasta. Hän koki kahvitteluhetket erittäin positiivisena ja luontevana keinona käydä läpi ryhmän kuulumisia. Myös muutoin ryhmän henki vaikutti luottavaiselta sekä rennolta hänen mielestään. Samoin, kuin muutkin osallistujat, myös nuorisotyöntekijä mainitsi, että useampi pajakerta olisi voinut lisätä vuorovaikutuksen määrää nuorten välillä.

Väitän tosiaan, et jos ois ollu vaik kolme kertaa enemmän ni ne ois ruvennu keskenään enemmän juttelemaan.

Tahvanainen koki myönteisenä luottavaisen ilmapiirin, jossa osallistujat pystyivät ilmaisemaan myös turhautumistaan ja ärtymystään vapaasti. Vuorovaikutukseen olisi voinut vaikuttaa myös useampi ryhmätyö ja Tahvanainen mainitsikin, että olisi ollut mielenkiintoista tehdä yksi yhteinen työ tai toinen harjoitus, missä ”sohketaan” myös vähän toisten töitä. Sosiokulttuurisessa innostamisessa sosiaalinen toiminta on aina kokonaisuuden ydin. Innostamisen pitäisi kyetä tukemaan ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta mm. dialogin lisääntymistä sekä kykyä toimia yhdessä toisten ihmisten kanssa. (Kurki 2000, 121) Vaikka käyntikertoja oli vähän, nuorisotyöntekijä koki, että ryhmään ehti muodostua avoin ilmapiiri, jossa jokainen uskalsi jakaa elämästään sekä tehdyistä töistä. Myös nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuudet hän koki hyvinä. Tahvanaisen mielestä yksi iso tekijä oli salliva ilmapiiri, jossa nuoret uskalsivat sanoa sen, mitä ja miten halusivat tehdä töitään.

Lopuksi kysyin Tahvanaiselta Ohjaamon näkökulmaa tämän kaltaiseen taidepajatoimintaan sekä mahdollisia toiveita. Hän näki, että tällaiselle toiminnalle

olisi tilausta ja se sopisi hyvin monen erilaisen ryhmän toimintaan. Tahvanainen nosti esille esimerkiksi Onni-hankeen, jossa tavoitteena on antaa psykososiaalista tukea nuorille aikuisille, ADHD-ryhmän sekä Jännittäjä-ryhmän. Toisaalta myös tämän kaltainen toiminta voisi toimia ihan omana ryhmänäänkin, joko suljettuna tai niin, että Ohjaamon asiakkaat voisivat käydä kokeilemassa erilaisia taiteen menetelmiä ja materiaaleja.

Ni se oli niinku, et kyl tommoselle on tarve ja tilaus ja kuitenkin ni mietin, et ku meil on se Onni-hanke... et tommonen istuis siihenkin ihan niinku siihen hommaan todella hyvin.

Kokonaisuudessaan Tahvanainen oli kokenut pajan positiivisena, mutta olisi myös kaivannut lisää pajakertoja. Jos pajatoiminta olisi pyörinyt pidempään, myös erilaisten materiaalien ja tekniikoiden kokeilu olisi ollut hänen mielestään mielenkiintoista, kuitenkin matalalla kynnyksellä, jotta onnistumisen kokemuksia tulisi mahdollisimman paljon.

6.4 Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteiden toteutuminen taidetyöpajassa

Sosiokulttuurisessa innostamisessa herätetään ja kehitetään ihmisten vahvuuksia, kypsyyttä ja samalla kykyä toimia yhdessä muiden kanssa. Toiminnan avulla opitaan etsimään, jakamaan ja työskentelemään ryhmässä eli opetellaan elämään yhdessä toisten kanssa sekä opitaan ratkaisemaan konflikteja dialogin avulla. Suurempana ideologisena ajatuksena on vaikuttaa myös tämän kautta osallistujien kykyyn toimia omassa ympäristössään ja vaikuttaa suurempiin eriarvoistaviin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Kuitenkin Kurki (2000, 121–123) muistuttaa, että asetettavien tavoitteiden tulee olla realistisia ja tavoitteet tulee olla saavutettavissa. Mielestäni saavutin taidepajassa ne innostamisen tavoitteet, mitä oli mahdollista näin lyhyessä ajassa tavoittaa.

Innostaminen lähtee aina liikkeelle tarpeen kartoituksesta, joka tehdään yhdessä osallistujien kanssa. Kurki (2000) tuo esille, että oleellista, on että innostamisen suunnittelu on kollektiivinen prosessi, johon kaikki toiminnassa mukana olevat myös osallistuvat. Otinkin Ohjaamon jo heti alkuvaiheessa tii-

viisti mukaan toiminnan suunnitteluun ja kartoitin heidän toiveitaan opinnäytetyöni ja taidepajan suhteen. Alkukartoitus toimi mielestäni hyvin nuorten osallistajana suunnitteluvaiheessa. Pysin myös koko aika havainnoinnin avulla kartoittamaan mahdollisia toiveita tai mieltymyksiä toiminnan aikana.

Innostamisen toteutus vaiheessa tuli ottaa huomioon ihmisten herkistäminen, ryhmän kiinteyden ylläpitäminen ja luovuus. Myös mahdollisia turhia toimintoja tuli karsia pois. (Kurki 2000, 127) Alun perin olin suunnittelut ekspressiiviseen taidetyöskentelyyn vahvasti nivoutuvia ilmaisutaidollisia harjoitteita, jotka kuitenkin jouduin ajanpuutteessa ja osallistujien toiveesta jättämään pois. Kahvitelu sopi paremmin Ohjaamo toiminnan luonteeseen ja aloitti mukavasti pajan. Kuvataidetyön lisäksi käytin pajassa kuitenkin myös musiikkia, rentoutusharjoituksia sekä kirjallista ilmaisua, mitkä ammensen ekspressiivisestä taidetyöskentelystä.

Arvioinnin ja kontrollin vaihe leikkaa läpi koko toiminnan ajan. Jatkuvan arvioinnin avulla todellista tilannetta verrataan tavoite tilanteeseen, jolloin prosesseja voidaan jatkuvasti tarkentaa, muuttaa tai korjata. (Kurki 2000, 128) Pajan arviointi toteutuikin jatkuvassa havainnoinnissa sekä loppu haastatteluissa. Pajalla oli ollut selvä innostava vaikutus niin Ohjaamo toiminnassa, kuin ryhmäläisissäkin. Jotta taidepajatyöskentelyllä olisi suurempi yhteiskunnallinen merkitys, toivoisin sen jatkuvan vielä myöhemminkin ja toisaalta myös nuorten jatkavan omaa alkanutta taidetoimintaa esimerkiksi Ohjaamolla tai jossain muualla.

6.5 Kehittämisehdotukset

Kehittämisehdotukseni olisi jatkaa tämänkaltaista taidepaja toimintaa niin Ohjaamossa kuin muissakin ympäristöissä. Taidepajan olisi hyvä olla vähintäänkin kahdeksan kertaa, jotta vuorovaikutus voisi todella kehittyä avoimeksi ja toisaalta pajalla olisi suurempi vaikutus innostamisen näkökulmasta. Taidepaja sopisi hyvin myös esimerkiksi koulumaailmaan, maahanmuuttajatyöhön tai vaikkapa kehitysvammaisten toimintaan. Liitän tähän opinnäytetyöhön lyhyen työpajamallin, josta ohjaajat voivat mahdollisesti saada ideoita tämän kaltaiseen työskentelyyn.

Itseäni myös kiinnostaisi luoda laajempi teos erityisesti lasten kanssa tehtävään sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjaavaan taidetyöskentelyyn. Koen, että taiteella voisi vahvistaa lasten identiteetin kehitystä, vähentää eriarvoistumista, opetella tunnetaitoja sekä opettaa ilmaisemaan itseään positiivisin keinoin. Taidepajatyöskentely olisi myös hyvä keino osallistaa lapsia ja rakentaa heille kykyä vaikuttaa yhteiskuntansa asioihin.

Koen, että kaikessa suunnittelussa ja toteutuksessa on erittäin tärkeää havainnoida ja ottaa huomioon osallistujien toiveet ja antaa vapautta toteuttaa itseään. Erilaisia osallistavia menetelmiä olisi hyvä kehittää etenkin juuri niille nuorille, jotka kokevat haastavaksi ideoinnin tai omien ajatusten esille tuomisen. Lisäisin myös erilaisten ryhmässä tehtävien harjoitusten määrää vahvistaakseni vuorovaikutusta ja ryhmäytymistä. Useampi kerta mahdollistaisi myös erilaisten materiaalien tai menetelmien kokeilun, jolloin jokainen voisi oppia uusia tapoja ilmaista luovuuttaan.

7 POHDINTA

Koen, että onnistuin kehittämistyössäni ja tavoitteeni täyttyivät suurelta osin. Ohjaamo sai lisää työkaluja taidetyöskentelyyn nuorten kanssa ja kipinän myös edelleen kehittää omia työotteitaan sekä nuorille suunnattua taidepajatoimintaa. Sain myös luotua ohjausmallin, joka on sovellettavissa sellaisenaan eri ryhmille tai se voi toimia ideoinnin pohjana eri toimintaympäristöissä. Ohjausmallin käytössä tulee kuitenkin huomioida taiteen prosessinomaisuus ja innostamiseen nivoutuva nuorten oma osallisuus sekä oman toimintakyvyn vahvistuminen suunnittelun sekä onnistumiskokemusten kautta.

Korona-tilanteen takia, jouduin siirtämään taidepajaani ja mukauttamaan suunnitelmani lyhyemmälle ajalle. Myös alkuperäinen kävijämäärä putosi huomattavasti, mikä tietenkin vaikutti pajan toteutukseen. Kuitenkin haastattelussa nousi esille, että pienempi ryhmä oli auttanut osallistujia ilmaisemaan itseään avoimemmin sekä antanut enemmän aikaa keskustelulle sekä reflektoinnille. Sosiokulttuurisessa innostamisessa luovantoiminnan tavoitteena on ennen kaikkea uusien näkökulmien sekä ajatusten herättäminen (Nivala & Rynänen 2019), joten avoimuus sekä luottavainen ilmapiiri oli erittäin tärkeää.

Nuorten kokemuksiin vaikutti myös heidän satunnainen käymisensä pajoissa, jolloin kokonaiskuvan luominen toiminnasta oli haastavaa. Tämä näkyi haastatteluissa nuorten arvioidessa taidepajanvaikutuksia itseensä sekä oppimistaan. Haastatellut eivät kokeneet oppineensa paljoakaan näin lyhyessä ajassa, mutta toisaalta paja oli antanut kipinän jatkaa taidetyöskentelyä ja toisaalta myös vahvistanut mahdollisia tulevaisuuden toiveita taiteen parissa. Sosiokulttuurisen innostamisen yhtenä tavoitteena on luoda yhteisöjä ja auttaa ihmisiä liittymään yhteen erilaisen toiminnan keinoin. (Nivala & Ryytänen 2019, 189–190) Nuoret kuitenkin kokivat, ettei heidän välilleen ehtinyt muodostua vuorovaikutusta saatikka yhteisöä. Tähän olisi tarvittu pidempi aika ja enemmän ryhmäytymistä tukevia toimia. Sain kuitenkin arvokasta kokemusta siitä, miten innostamista voisi toteuttaa niin, että myös nuoren yhteiskuntaan nivoutuminen sekä yhteisön kehittäminen voisi onnistua. Tuloksissa nostin esille Tahvanaisen huomioit hyvästä vuorovaikutuksesta sekä ilmapiiristä niin nuorten kuin hänenkin kokemanaan. Pidemmällä aikavälillä koen, että myönteinen sekä positiivinen henki olisi myös edesauttanut yhteisön sekä pysyvemmän ryhmän syntymistä.

Taidepajani viitekehyyksi nousseen sosiokulttuurisen innostamisen koin onnistuneena valintana. Sen lisäksi, että innostaminen tuki hyvin luovan toiminnan hyödyntämistä, niin se antoi selkeän sekä tavoitteellisen struktuurin toiminnalleni. Sosiaalipedagoginen innostaminen, dialogisuus sekä yhteiskunnallinen ulottuvuus antoi humanin tavan toteuttaa taidepajaa ja ohjasi minua innostajana olemaan sekä ohjaaja, mutta myös tasavertainen oppija. Ekspressiiviset taidemenetelmät olivat mielestäni toimivia innostamisen työkaluja ja sain hyvin niiden pohjalta suunniteltua sisältöä taidepajaan. Pajakertojen teemat nousivat nuorten tarpeesta ilmaista itseään, luoda omia arvoja sekä pohdita omaa minuutta (Toivakka & Maasola 2011, 15.) Näillä teemoilla pyrin vahvistamaan nuorten kykyä löytää omia voimavaroja sekä vahvistaa heidän kykyänsä hallita omaa elämää. Koska Ohjaamossa pajat toimivat pitkiäkin aikoja voisi ohjausmallini kaltaisia teemoja hyödyntää, niin, että nuoret hyötyisivät niistä enemmän.

Uskon, että innostavalla taidetoiminnalla on yhä enemmän tarvetta nyt ja tulevaisuudessa. Elämme postmodernia aikaa, jolloin nuorten mahdollisuudet valita ja vaikuttaa elämäänsä ovat yhä runsaammat. Tämä sekä sosiaalisen median luomat paineet aiheuttavat nuorissa mielestäni yhä enemmän hämmennystä ja ahdistusta. Useat tutkimukset (mm. Siljoranta 2013–2016) ovat osoittaneet, että taiteella on positiivisia vaikutuksia niin mielenterveyteen kuin itsetunnon ja tunnetaitojen kehittymiseen. Toisaalta taas sosiokulttuurinen innostaminen auttaa nuoria löytämään omia vahvuuksiaan sekä kykyä luoda ja hallita omaa elämää yhteiskuntaan nivoutuen. Toivonkin, että tämä opinnäytetyö oli polun alku, jota saisin kulkea yhä edelleen auttaen ja rohkaisten taiteenkeinoin yhteisöjä, nuoria ja lapsia löytämään oman paikkansa maailmassa.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakenne. Tammer-Paino Oy.
- Aaltonen, M, Ojanen, T, Vihunen, R & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Ahonen, H. 1994. Löytöretki itseen. Musiikki, kuva ja liike itseilmaisun välineenä ja itsetuntemuksen lisääjänä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Airaksinen, K. 1998. Innosta! Innostu! Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus kepa. Saatavissa: <file:///C:/Users/35844/Desktop/Oppari%20kirjallisuutta%20sekä%20tehtäviä/innostu-innosta.pdf> [Viitattu 8.4.2020]
- Aura, L. 2007. Ekspressiivinen taideterapia. Teoksessa: Määttä, K. (Toim.) Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy. 130.
- Cacciatore, R, Korteniemi-Poikela, E & Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Designkit. 2020. Saatavilla: <https://www.designkit.org/methods/collage> [viitattu:28.09.2020]
- Etelä-Karjalan alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2022. Yhdessä – tukena arjessa, mukana elämässä. PDF-dokumentti. Saatavissa: [file:///C:/Users/35844/Downloads/Etel%C3%A4-Karjalan+sosiaali-+ja+terveyspiirilt%C3%A4+k%C3%A4sitelt%C3%A4v%C3%A4ksi+alueellinen+lasteren+ja+nuorten+hyvinvointi%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/35844/Downloads/Etel%C3%A4-Karjalan+sosiaali-+ja+terveyspiirilt%C3%A4+k%C3%A4sitelt%C3%A4v%C3%A4ksi+alueellinen+lasteren+ja+nuorten+hyvinvointi%20(1).pdf) [viitattu 13.11.2019]
- Etelä-Karjalan kulttuurikeskus Metku. 2020. Saatavilla: <http://www.lastenmetku.fi/meista/> [viitattu 10.9.2020]
- Harjunkoski, S-M. 2012. Taide voimauttaa – kuvien ja sanojen maailma taidepainotteisessa työhøjauksessa. Teoksessa: Laine, P. (toim.) Luovuttaa työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhøjvoinnin ja työhøjauksen välineinä. EU: UNIpress. 105–113.
- Honkasalo, M-L. 2015. Taide, taidelähtöisyys ja tutkimus. Teoksessa: Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Sosiaali – ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:17. Helsinki: Sosiaali – ja terveysministeriö.
- Juusola, M. 2015. Vahvaksi rakennettu itsetunto ja elämä. Espoo: Painotalo Origos Oy.
- Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Juva: Bookwell Oy.
- Kohtaamo s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kohtaamo.info/> [viitattu 2.12.2019]

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Tammer – Paino Oy.

Kurki, L, Kurki-Suutarinen, M, Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kurki, L. 2011. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisötyönä. Teoksessa: Ruuskanen, P-T, Savolainen, K & Suonio, M. (Toim.) Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä. EU: UNIpress. 54-55.

Lappeenranta s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lappeenranta.fi/fi/Palvelut/Nuorten-palvelut/Ohjaamo-Lappeenranta/Tietoa-Ohjaamohankkeesta> [viitattu 2.12.2019]

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Lieppinen, M & Willman A-A. 2008. Utelias puu. Terapeuttinen toimintakirja. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

Liikanen, H-L. 2020. Taide todella vaikuttaa terveyteen. Lääkärilehti 5/2020.

Lybeck, K. 2012. Työtä taiteella – ekspressiivisten taiteiden menetelmät työnohjauksessa. Teoksessa: Laine, P. (toim.) Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. EU: UNIpress 91-104.

Malte-Colliard & Lampo Marjukka. 2013. Voimaa taiteesta. Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tampereen yliopisto: Tammerprint.

Niemi, P. 2013. Resuinen ja rikas. Itsetunto, identiteetti, tunteet, tahto. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö

Ohjaamo.s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ohjaamot.fi/etusivu> [viitattu 2.12.2019]

Rankanen, M., Hentinen, H. & Mantere, M-H. 2007. Taideterapian perusteet. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Ryynänen & Nivala. 2019. Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Havainnointi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-tiedosto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>. [viitattu 28.09.2020]

Sava, I. 2006. Taiteen voimalla osalliseksi omaan elämään. Teoksessa: Haapanen, Sava & Vesänen-Laukkanen. Voimatarina nuorisotyössä. Helsinki: Art-Print Oy. Saatavissa: <https://www.hel.fi/static/liitteet/nk/Voimatarina.pdf> [viitattu: 9.10.2020]

Siljoranta, E. 2013-2016. Luovat menetelmät lisäävät elämäniloa. Teoksessa: Särkelä – Kukko, M. (toim.) Ihmiset, kun innostuu, niitä on vaikeaa pysäyttää – osallisuutta ja yhteisöllisyyttä Setlementeissä. Vaasa: Setlementtijulkaisuja nro 43. 29.

Sinkkonen, J. 2012. Nuoruusikä. Miten lapsesta tulee nuori aikuinen? Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Tammi, T. 2011. Ekspressiivinen taidetyöskentely. Teoksessa: Kuukasjärvi, A, Linnonsuo, O & Sutinen, J. (toim.) Taidetyöskentely arjen näyttämöillä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy. 49-51.

Toivakka, S & Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetunteuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Juva: Bookwell Oy.

Valli, R & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

Wallenius, T. 2009. Sociocultural animation in youth work. Survey of sociocultural animation in the work of the youth co-ordinators in district of Finnish Red Cross. Degree Programme in social Services. Metropolia.

TAITEILLEN TARI- NASI 16-25-VUOTI- AILLE

Torstaisin klo 17-19

20.8-17.9.2020

Itsetuntoa vahvistava taideryhmä, jossa pääset ilmaisemaan itseäsi kuvataiteen, kirjoittamisen ja ilmaisutaidon keinoin. Aikaisempaa kokemusta ei tarvita, kiinnostus luovaan toimintaan riittää.

Paikkana toimii Ohjaamo Lappeenranta, Anni Swanin katu 7.

Lisätietoa ja ilmoittautuminen

16.8.2020 mennessä :

Ohjaaja Maarit Kerminen, yhteisöpedagogiopiskelija

[maarit.kerminen1982\(at\)gmail.com](mailto:maarit.kerminen1982(at)gmail.com)

044-5010451

Teemahaastattelu runko

Aineiston keruumenetelmänä käytän alkukartoitusta, teemahaastattelua sekä havainnointia.

Kysymys: Miten taidetyöskentelypaja onnistui innostamaan nuoria?

Käsite: Innostaminen – Omien vahvuuksien ja voimavarojen löytäminen vahvan osallistumisen myötä, oman luovuuden vahvistaminen, oman elämänlaadun parantaminen ja vastuun ottaminen oman elämänsä suunnasta, vuorovaikutuksen vahvistaminen ja omaan yhteiskuntaan liittäminen.

Teemat:

1. Kokemukset taidetyöskentelystä ja oman luovuuden vahvistamisesta
2. Minäkäsitys ja käsitys omasta elämästä ennen taidetyöpajaa ja sen jälkeen.
3. Taidetyöpajan toimivuus Ohjaamon näkökulmasta
4. Kokemukset vuorovaikutuksesta muiden ryhmäläisten kanssa

Haastattelu kysymykset:

Kokemukset taidetyöskentelystä – Miltä taidetyöskentely tuntui?

Jos vertaat omaa suhdetta luovaan työskentelyyn ennen ja jälkeen pajan, huomaatko eroa?

Oliko joku haastavaa ja jos niin mikä?

Mitkä asiat olivat mieluisia, mitkä eivät? Miten kehittäisi taidetyöpajatoimintaa?

Miten koki mahdollisuuden vaikuttaa taidetyöskentelyyn?

Minäkäsitys ennen taidetyöpajaa ja sen jälkeen – Teen alkukartoituksen, johon peilaan tätä teemaa niin, että kysyn:

Onko nuori oppinut mitään uutta taidetyöpajassa?

Löysikö itsestään mahdollisesti uusia vahvuuksia tai kehittyikö luovan työskentelyn myötä ja jos niin miten?

Miten koki toisilta saadun myönteisen palautteen?

Tulevaisuuden haaveista ja vahvistiko paja omia tulevaisuuden näkymiä.

Millä tavoin tällä hetkellä kuvaisi itseään 5 lauseella?

Kokemukset vuorovaikutuksesta muiden ryhmäläisten kanssa:

Miltä alku – ja loppuporinat tuntuivat?

haluaisiko muuttaa jotain ryhmätyöskentelystä?

Oliko ryhmään helppo luottaa?

Millainen ilmapiiri ryhmän kesken muodostui?

Saiko tukea muilta ryhmäläisiltä ja jos, niin millaista?

Millaiseksi nuori koki vuorovaikutuksen muiden ryhmäläisten kanssa?

Kokiko vuorovaikutuksen myönteisenä vai negatiivisena ja perustelut?

Ohjaamonuorisotyöntekijälle nämä kysymykset:

Taidetyöpajan toimivuus Ohjaamon näkökulmasta–

Mikä taidetyöpajassa oli toimivaa ja mikä ei?

Miten taidetyöpaja sopi Ohjaamon toimintaan?

Pitäisikö toimintaa jatkaa ja jos niin miten?

Mitä taidetyöpajassa pitäisi muuttaa Ohjaamon näkökulmasta, jos on tarve muuttaa?

TAITEILLEN TARINASI - ALKUKARTOITUS

Tämä alkukartoitus on tarkoitettu oman lähtötilanteesi pohdintaan sekä kartoittamaan toiveita ja tavoitteita taidepajatyöskentelylle. Jos sinulle sopii, että käytän tätä nimettömänä kehittämistyössäni, laita rasti alla olevaan ruutuun, kiitos! 😊

Miksi tulin Taiteillen Tarinasi- ryhmään ja mitä toiveita/ odotuksia minulla on toiminnalta?

Omat vahvuuteni ja onnistumiseni?

Mitä muuttaisin itsessäni, haasteeni?

Miten koen ryhmässä/ ryhmänä toimisen ja työskentelyn ja mitä toivon tältä ryhmältä?

Millaisena näen tulevaisuuteni ja mistä unelmoin?

Millaisesta taidetyöskentelystä pidän/ en pidä? Esim. Maalaus, piirtäminen, valokuvaus, teatteri (ilmaisutaito), kirjoittaminen, runous...

Jotain muuta, mitä haluan kertoa?

KIITOS VASTAUKSISTA! 😊

TAITEILLEN TARINASI

Innostavan taidetoiminnan ohjausmalli

1. Kerta Tutustutaan toisiimme!

Kuulumiset ja esittäytyminen:

Lankarulla-menetelmä, jossa käydään läpi hyvät ja huonot tuntemukset sekä esitellään itsemme.

Orientointi:

Täytetään alkukartoituslomake ja kerron taidepajan tavoitteista.

Toiminta:

Ryhmytymisharjoituksena yhteinen taideteos, jossa jokainen aloittaa työstämällä omaa paperiaan musiikin soidessa. Kun musiikki lakkaa siirrytään jatkamaan toisen työtä. Tätä jatketaan, kunnes päästään viimeistelemään oma työ. Voidaan toteuttaa myös yhdellä isolla paperilla. Välineenä vahaliidut.

Reflektointi:

Jokainen valitsi kehyksillä itselleen mieluisimman kohdan ja kertoi, miksi valitsi tämän. Mietimme myös, miltä työskentely oli tuntunut, mitä toivoisi tulevalta kerralta.

2. Kerta Kuka minä olen?

Kuulumiset:

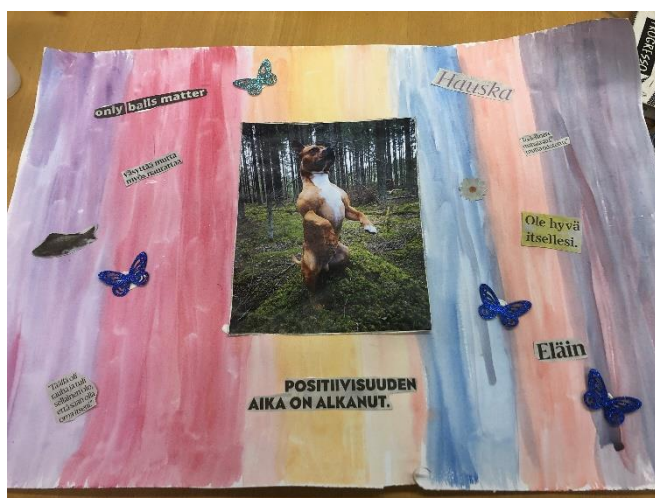
Jokainen kertoo vuorollaan päivän hyvät ja huonot uutiset. Voidaan käyttää tähän esimerkiksi edellisen kerran lankarulla- menetelmää.

Orientointi:

Jokainen on saanut ottaa mukaan kuvan itsestään tai itselle tärkeästä asiasta. Keskustellaan kuvasta joko ryhmänä tai pareittain. Miksi valitsi juuri tuon kuvan? Miten kuva ilmentää osallistujaa? Mitä muuta haluaisi kertoa kuvasta?

Toiminta:

Liimataan kuva isolle paperille, jonka jälkeen kuvan ympärille maalaetaan tai piirretään itseä kuvaavia värejä, kuvioita, asioita tai esineitä. Välineinä voi olla mm. hiili, akvarellivärit, vahaliidut tai tussit. Kuvan voi myös koristella haluamallaan tavalla esim. lehtileikkeillä tai tarroilla.

Reflektointi:

Käydään läpi miltä työskentely oli tuntunut, niin myönteiset kuin mahdolliset negatiivisetkin kokemukset. Mitä työ kertoo tekijästään? Mitä muuta haluaisi vielä kertoa?

3. Kerta Unelmani!

Kuulumiset:

Käydään piiriin, jossa jokainen esittää pantomiimina sen päivän kulun aamusta iltaan. Muut yrittävät arvata, millaisia tunteita osallistujan päivään oli sisältynyt. Osallistuja saa kertoa, mitkä arvaukset olivat menneet oikein. (Tämä harjoitus, jos ryhmä on halukas osallistumaan draamatyöskentelyyn)

Orientointi:

Tehdään mielikuvamatka omiin unelmiin meditaatio musiikin tahtiin. Jokainen etsii itselleen alueen, missä kokee olonsa rennoksi. Suljetaan silmät ja pohditaan tulevaisuuden haaveita, unelmia ja toiveita.

Työskentely:

Valokuvataan omien unelmien symboleja joko sisällä tai ulkona. Symbolit voivat olla tekstejä, taideteoksia tai vaikkapa luonnosta löytyviä asioita. Tämän jälkeen valokuvat tulostetaan ja liimataan mustalle kartongille. Kartongille voi lisäksi kirjoittaa tai piirtää unelmia ja ajatuksia siitä, miten voisi päästä kohti unelmia.

Reflektointi:

Jokainen saa esitellä oman työnsä ja kertoa muille unelmistaan. Mietitään taas miltä työskentely tuntui, mihin oli tyytyväinen ja toisaalta oliko jotain, mitä tekisi toisin. Annetaan myös myönteistä palautetta toisen työlle.

4. Kerta Vahvuuteni/Haasteeni-mandala

Kuulumiset:

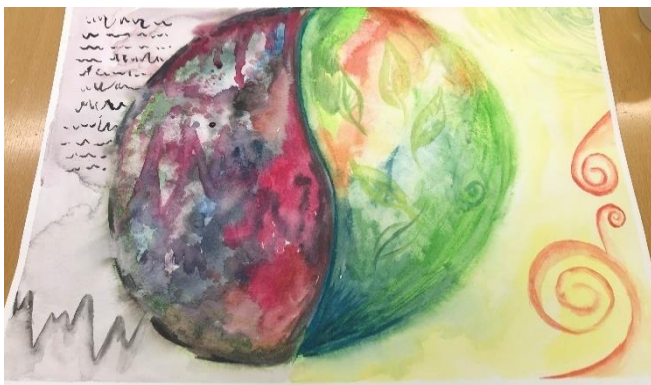
Mietitään vuorotellen, missä asioissa onnistui sinä päivänä ja missä mokaili. Kerron lyhyesti, että Mandala on ikaikainen pyöreä kuvio, jossa vastakohtat integroidaan yhteen. Se liittyy harmoniaan ja mietiskelyyn. On tärkeää tunnistaa itsessään asioita, joissa on hyvä ja missä taas kaipaa kehitystä. Toisaalta Mandalan avulla voi myös pohtia myönteisiä ja negatiivisia tunteitakin, joiden kanssa elämme päivittäin.

Orientointi:

Jotta löytäisimme sisäisen harmonian, pidetään rentoutusharjoitus meditatiivisen musiikin tahtiin. Rentoutusharjoituksen aikana jokainen voi pohtia tunteidensa eri puolia tai omia vahvuuksia/ heikkouksia.

Toiminta:

Maalataan akvarelliväreillä Mandala. Aloitetaan piirtämällä ympyrä esim. liiduilla tai maalaamalla. Ympyrän tulisi olla mahdollisimman vapaasti tehty ja iso, niin että se herättelee aivojen molempia puoliskoja. Kun ympyrä on tehty sen sisälle ja ulkopuolelle tehdään symbolein/ värein tai kuvioin tunteiden/ominaisuuksien kaksi puolta. Taustalla rentouttavaa musiikkia.

Reflektointi:

Jokainen saa kertoa kuvistansa ja antaa myönteistä palautetta toisen kuvasta, jos toinen haluaa niin. Käydään taas läpi miltä työskentely tuntui ja mahdollisia toiveita seuraaville kerroille.

5. Kerta Reflektointia ja pajan juhlistamista

Kuulumiset:

Juhlistetaan pajatoimintaa osallistujien tahtomalla tavalla. Kerrataan tuntemuksia ja pajasta heränneitä ajatuksia.

Orientointi:

Asetetaan kaikki työt näkyville joko lattialle, jolloin voidaan kulkea ns. Omien töiden polkua ja pohtia niistä heräviä tunteita tai seinälle taidenäyttelyn tavoin. Annetaan mahdollisesti myönteistä palautetta omille sekä toisten töille. Mietitään mitä tunteita työt herättävät.

Toiminta:

Tehdään refleктоiva työ, johon puretaan taidepajasta ja omista töistä heränneet tuntemukset. Otetaan iso paperi, johon aletaan piirtää vaha – tai pastelli- liiduilla molemmilla käsillä vapaasti purkaen samalla kaikkia niitä tuntemuksia, mitä kokee juuri sillä hetkellä... annetaan kynän viedä kättä haluamallaan tavalla. Silmät pidetään koko aika kiinni työskentelyn aikana. Taustalla voi soida taas rauhoittava musiikki. Jonkun ajan päästä lopetetaan piirtäminen ja avataan silmät. Tämän jälkeen jokainen voi viimeistellä oman työnsä maalaten ja piirtäen.

Reflektointi:

Jokainen kirjoittaa kolme sanaa paperille, mitkä tulee mieleen omasta työstä. Sanat taitetaan piiloon, jotteivat muut näkisi niitä. Tämän jälkeen jokainen käy kirjoittamassa yhden sanan jokaisen toisen työstä vieressä olevalle paperille niin, että taittaa oman kirjoittamansa sanan piiloon. Kun kaikki työt on käyty läpi palataan oman työn ääneen ja katsotaan, mitä sanoja työ on herättänyt muissa. Näistä sanoista kootaan lopuksi runo, mikä luetaan kaikille ääneen.